

МОЛОДИЙ ВІК

ОПОВІДАННЯ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

КНИЖКА ПЕРША

ЦІНА 40 Ц.

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
В КАНАДІ

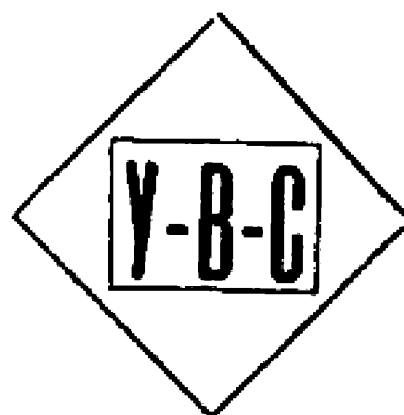

МОЛОДИЙ ВІК

ОПОВІДАННЯ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

КНИЖКА ПЕРША

ЦІНА 40 Ц.

ВІННІПЕГ, МАН., 1918.

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА

212-214 Dufferin Ave.

-

Winnipeg, Canada

ВСТУПНЕ СЛОВО.

Коли для старших читачів знайдуться завжди книжки підхожі їх вікови і розуміню, то для дїтвори, яка береся до читання і взагалї для старших школярїв не було в нас доси відповідних книжок до читання. А таких книжок конче треба. Інші народи мають для дїтвори окремі видавництва, де дїти знаходять якраз те, що відповідає їх вікови і що помало приготавляє їх до чогось труднїйшого і поважнїйшого. Бачимо там книжки з легкими оповїданями, а то й розказами про справи науковї і звичайно такі книжки бувають прикрашені богатьома образками, що незвичайно захоплює дїтнїй і тримає їх коло книжки.

Було в нас щось подібне і в старім краю перед вїйною, хоч се були доперва початки. Згадати хочби двї такі гарнї читанки для дїтнїй і молодїжи, Білоусенка „Вїно“, з яких і ми взяли багато до сеї нашої читанки. Були й иннї, хоч і меншї річи, як от хочби „Колоски“ Грінченка, та ще децо подібне. Була й дїточа часопись. Однакож анї наш загаль не мав ще часу зрозумїти значїня таких читанок для дїтнїй і молодїжи, анї сї видавництва не мали ще часу зайти під кожду стрїху і до рук кождої дитини. Се можна ще з бїльшим натиском повторити про українських дїтнїй і молодїж на сїм боцї океану.

Коли дитина вчить ся і навчить ся читати, то она радо хапає за всяку книжку, однак не всяка книжка відповідає її вікови і її маленькому знанню. Її потрібні найперше річ короткі, легенькі і зрозумілі — щось з диточого, хатного, родинного життя. Колиж она і підростає і її інтерес до світа розширюєсь, то і тоді она хоче чогось легко займаючого, різнородного, промовляючого до її фантазії, до її розвиваючої ся уяви. Однак поки нема такої книжки, чи книжок, то мусить ся давати дитині щобудь, а те щобудь не може її як слід заінтересувати, бо се не для неї призначене.

Видаючи отже сю книжку — сю читанку для дітей і молодіжи — ми власне хочемо бодай в часті занобігчи сії недостачі. Розуміючи свою задачу ми старали ся по змозі дібрати якнайкращий матеріал і зложити його в такому порядку, щоби відповісти бодай в часті педагогічним вимогам. Крім того додані до змісту образки зроблять певно книжку ще інтереснійшою.

Що книжка ся не призначена на шкільний підручник, про се хиба і казати не треба. Она призначена передовсім для домашнього читання, а в школі може хиба служити як додаткова читанка, коли учитель буде уважати її потрібною.

Щоби однак зблизити її якнайбільше до дїтвори, ми на вступі подаємо також азбучні вправи до науки читання, як буває в букварах, де вона може повторити собі те, що чи-

тає в буквари. З сього може бути ще й инша користь — в браку буквара може ся читанка до певної міри заступити буквар тоді, коли дитину, а ще більше старшого хоче ся в дома вчити читати. І тому власне подаємо дальше також деякі поради до науки читання, що може таксамо придати ся при науці читання з буквара.

НА ЩО ПАМ'ЯТАТИ ПРИ НАУЦІ ЧИТАНЯ.

Маємо на гадці не учителя, не школу, але передовсім домашню науку читання. Письменні і розумні родичі не чекають аж доки дитина не пійде до школи, але вже передтим вдома вчать її читати. Таксамо декотрі неписьменні старші, а бувають випадки, що і старі беруть ся до науки читання. Для такої отже науки хочемо подати тут кілька порад.

Коли має ся до діла зі старшим, то треба найперше пояснити, що ціла штука читання полягає на тім, щоби запам'ятати назву 32-ох букв і навчити ся їх лучити з собою, або складати. Колиб отже хтось вчив ся по одній букві денно, то протягом місяця вмів би вже всі букви. А складане йде вже скорше. Виходить отже, що се не така трудна річ і тому нема чоловіка, який би не міг навчитися читати.

Пам'ятати треба дальше, що читання не можна ніколи вчити від виучення нараз цілої азбуки. Треба зачинати від вивчення самозвуків а, е, о, у, и, і, — а коли ученик добре їх вміє і може їх читати також назад і виривками, то-

гди брати по одному, по два співзвучи (с, л, м, і т. д.) і пробувати їх складати з самозвуками. Для ліпшої вправи добре на дальших сторонах книжки вишукувати між письмом ті букви, які ученик вчив ся і вказуючи на них, питати як они називають ся.

Мусимо завсїгди мати на гадці, що — треба багато разів повторяти, щоби добре навчити ся. Се відносить ся до всякої науки, яка би она не була, зарівно в дома, в школі публичній, або і в висших школах. Повторюване є материю наук говорить латинська приказка.

І щоби добре навчити ся, то не досить повторяти одного дня, доки сяк так не запам'ятає ся. Повторяти треба ще і тоді, коли вже сяк так вміє ся. Навіть читане повістей, чи чого иншого для приємности є таксамо повторюванем читаня, тому хто багато книжок читав, той читає скорше від того, хто таксамо читати вміє, але читав не багато. З сього виходить, що те, що вміємо, можна вміти ще ліпше, коли будемо дальше його повторювати. Тесаме відносить ся, як згадано вже передтим, до всякої науки — до науки рахунків, історії, поезії, чужої мови і т. д. Хочеш щось добре вміти — повтори 50, 100, 1000 разів. Се одинокий спосіб.

Памятати дальше треба, що не можна брати за багато букв на оден раз, на оден день. Ліпше нехай ученик тесаме довше повторяє, ніж слабо вміючи має дальше поступати.

Також не можна занадто сидувати і тримати ученика за довго над книжкою, особли-

вож в початках. Коли розум за довго напружений, а до сього не привик, то скоро приходить перемучене, пехіть до науки, зневіра в успіх. Тому треба поводити ся дуже умірковано, самим навіть переривати науку ученикowi, коли вже над міру взяв ся до науки, звертати його увагу на щось инше, щоби він міг на хвилю про науку забути. Зате можна частійше науку повторювати.

Не треба злостити ся, коли ученик не може скоро чогось затиати. Не у всіх людей однакові спосібности, та се і не від них залежить, се одно, а друге, що навіть ученик з ліпшими спосібностями мусить також більше разів повторяти, нїм заамятає. З поквапу при науці читання не богато сподівати ся користи.

Дитину можна заатиати вчити читати вже від 5 літ, або навіть децо скорше; розуміє ся, що чим менша дитина, тим треба вчити поамалїйше, щоби наука виглядала на свого рода забавку.

Не треба також так вчити, як вчить ся молитву, щоби ученик тільки за вами повторяв і вчив ся на амять. Він мусить дивити ся і думати, що читає. Тут конечно також питати ученика вириівками і доки на питання вириівками не зможе скоро відповідати, доти не поступати дальше.

Коли ученик вже вміє всі букви і помало вже читає, тогди треба задавати невеличкі уступи, щоби їх перечитував по кілька разів,

Ще одно. Дитина читаючи знаходить слова зовсім її незнані і незрозумілі. Се буває не тільки в початках, але також пізнійше, коли она вміє сама читати. Тому обов'язком старших є пояснити дитині незрозуміле слово, розказати як оно і що, а тогди дитина подвійно зискає. Она буде тішити ся, що вчить ся розуміти нові слова і буде мати більшу охоту до читання. Тимсамим і її світогляд буде хутче розширав ся.

Родичі повинні також подбати, щоби дитина мала що читати і тому повинні час від часу купувати книжки до читання, що буде її також дарунком, але дарунком корисним.

Треба рівнож знати, що український спосіб читання є найлекший, якій може бути. Польський спосіб тяжший, російський тяжший, а про англійський або французький нема вже що і говорити. Тому дуже милить ся той, хто каже, що — „може би найперше вчити дитину читати по польськи, бо се лекше". Оно не лекше, а навіть тяжше, але ми ще не позбули ся панцизняних польських впливів.

Хибною є також думка, що — нехай дитина вчить ся найперше по англійськи, а вже потім по свому, щоби ніби двома науками нараз дитині голови не забивати. І тут та сама історія, що з польським. Перше чуже, а своє— на кінці.

Се були би ті важнійші поради, що їх повинні пам'ятати всі українські родичі і старші при вихованю молодого покоління.

УКРАЇНСЬКА АЗБУКА

С	—	Са, Се, Си, Сі, Су, Со
с	—	ас, ис, іс, ус, ос
Л	—	Лн, Лі, Ло, Лу, Ла, Ле
л	—	ил, іл, ол, ул, ал, ел
М	—	Ма-ма, Ма-мо, Мило, Ма-сло
м	—	ми-ло, ма-мо, ма-ма, со-ло-ма
Р	—	Ра-ло, Ри-са, Ро-са, Ра-ми, Раз
р	—	ра-ми, ро-са, ра-ло, ри-са, сир
Н	—	Но-ра, Но-си, Ніс, Но-ри
н	—	ра-но, нора, со-ло-ни-на, лин
П	—	Пе-ро, Па-ра, Па-пір, Пи-ла
п	—	па-ра, пи-ла, пе-ро, па-пір, по-ле
Т	—	Та-то, То-по-ри, Те-та, Та-ма
т	—	то-по-ри, те-та, та-то, ма-ти
Г	—	Гу-си, Го-ра, Гу-та, Ган-на
г	—	го-ра, по-ги, гу-си, ан-ге-ли
Ц	—	Ца-пи, Ци-га-ни, Цен-ти, Цар
ц	—	ци-га-ни, ца-пи, не-ма оц-ту
Ш	—	Ши-ло, Шо-ри, Шу-ма, Шо-па
ш	—	шу-ма, па-ша, ши-ло, ре-ше-то
Ч	—	Чо-ло, Чо-бо-ти, Ча-ша, Час
ч	—	чо-бо-ти, ча-ша, чо-ло, очи,
Щ	—	Щу-рі, Ще-ти-на, Ще-на, Що-ка
щ	—	ще-на, щу-рі, ще-ти-на, на-ща
Й	—	Йо-го, Йо-му, Йо-ан, Йой!
й	—	рій, рай, лій, той, мій у-лій

Б	—	Ба-ба, Ба-ра-ни-на, Ба-то-ри
б	—	ба-ра-ни-на, ба-ба, су-бо-та
В	—	Ва-га, Во-ро-ни, Ві-ра, Ви-но
в	—	во-ро-ни, ві-ра, ва-га, мо-ва
К	—	Ко-ро-ва, Ко-ти, Ко-гу-ти,
к	—	мо-ло-ко, ко-ро-ва, ко-ни-та
Д	—	Ду-би-на, До-ро-га, Ди-ти-на,
д	—	ди-ти-на, ду-би-на, бу-ди-нок
З	—	Зи-ма, За-ві-си, За-ра-за, Зуб
з	—	мо-ро-зи, ко-за, ло-за, зе-ма
Х	—	Ха-та, Хо-че-мо, Хо-ди-мо, Хо!
х	—	ха-та, да-хи, ло-рох, ах, ох, ух
Ж	—	Жа-ба, Же-ре-ло, Ро-жа, Жу-ра
ж	—	жар, жук, жа-ба, ро-жа, ко-жу-хи
Ф	—	Фар-ба, Фі-ра, Фо-са, Фи-ля
ф	—	фі-ра, фо-са, фар-ба, фа-со-ля
Г	—	Гу-зи-ки, Гу-ма, Га-зе-лі-на,
г	—	гу-ма, гу-зи-ки, ма-ма-ли-га
Ї	—	Їж, Їр-ха, Їз-да, Ї-ха-ти, Ї-мо
ї	—	їж, мо-ї, ро-ї, лі-то, цїм, дїд
Є	—	Є-ван-ге-ліє, Є-ли-са-ве-та
є	—	мо-є, тво-є, ко-гут, ні-є
Я	—	Я-го-да, Я-ли-ця, Я-се-ні
я	—	мо-я, ля-ля, я-го-да, дяк, дяк
Ю	—	Юш-ка, Ю-да, Ю-рій, Ю-па-ки
ю	—	юш-ка, лю-ди, сї-да-ю, нюх
Дж	—	Джа-ган, Джмі-лі, Дже-ре-ло
дж	—	джа-ган, са-тка, ви-тку, си-тку
Дз	—	Дзво-ни, Дзві-но-чки, Дзво-ни-ти
дз	—	дзво-ни-ти, дзво-ни, дзві-но-чки
С - сь	—	гусь, рись, свѣтъ, зась
Л - ль	—	жаль, паль, сѣль, тонгаль

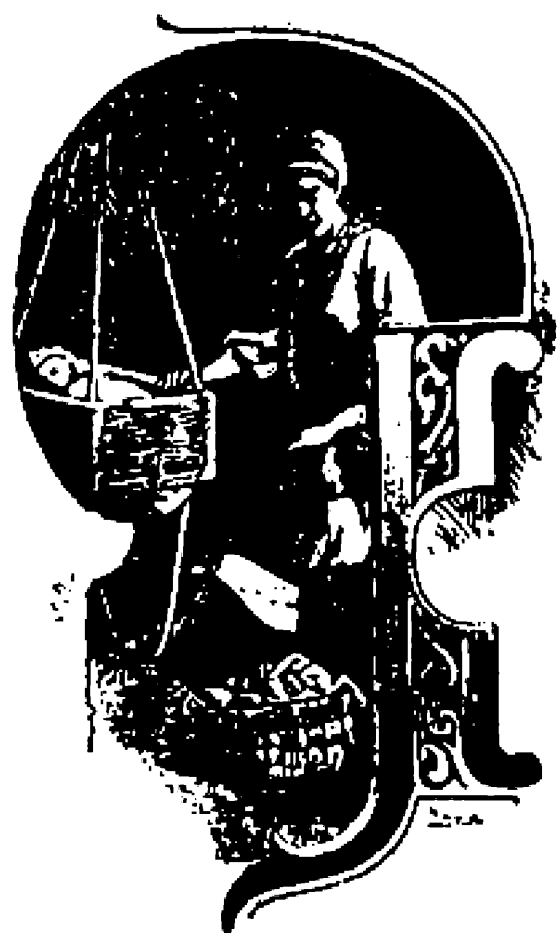
Н - нь — кінь, пень, нень-ка
Т - ть — кість, ость, бать-ко
Ц - ць — міць, за-яць, мо-ло-дець
Д - дь — мідь, грудь, не-за-будь
З - зь — мазь, бу-зьок

ПАН, РІК, ГАЙ, ЛИС, КІТ, ЛІД, ЛЯК, ДІМ,
ВЕРХ, ЦИРК, ГІСТЬ, ПЕСТ, КІСТЬ, МАСТЬ,
ДВА, ТРИ, ГРАЙ, КРАЙ, ДРУК, ПРУТ, ТРАСК,
СТРІЙ, СТРАХ, СТА-РІСТЬ, ЗДРІЙ, СТРІ-ЛА
Ан-на, Бог, Ві-нок, Го-ра, Га-нок, Дми-тро,
Є-ва, Є-ван-ге-лі-є, Жн-ди, За-зу-ля, Ін-дик,
Йор-дан, Їв-сти-на, Кн-їв, Львів, Ма-твій, Ни-
ко-ла, О-стап, Пе-тро, Ро-га-тни, Се-мен, Та-
рас, У-мань, Фе-дір, Хи-ма, Це-брів, Чи-сти-
лів, Шев-чук, Ща-сте, Юр-ко, Я-ким.

А а, Б б, В в, Г г, Г г, Д д,
Е е, Ж ж, З з, И и, І і, Ї ї,
Й й, К к, Л л, М м, Н н, О о,
П п, Р р, С с, Т т, У у, Ф ф,
Х х, Ц ц, Ч ч, Ш ш, Щ щ,
Ю ю, Я я, Є є, Ї ї.

ОЛИСКОВА ПІСНЯ...

Спи моя дитино!
Місяць кріз вікно
У твою колиску
Світить вже давно.

Спи моя дитино,
Нічоньки шкода...
Спи моя рідненька,
Гойдоньки-гойда!...

Ой ходить Сон коло вікон
А Дрімота коло плота.
Питає ся Сон Дрімоти:
„Де ми будем ночувати?“
Де хатинка тепленькая,
Де дитинка маленькая.

Ой чи ти моя — моя матіно,
По воду не ходила,
Ой що ти мене
Малю не втопила.

Ой ходила я, ой ходила я
По воду до Дунаю,
А я то гадала,
Що добру долю маю.

ПРИКАЗКИ ПРО НАУКУ І РОЗУМ.

Наука — то велика штука.
Хто не вчивсь — не буде знати.
На те коня кують — щоб не спотикав ся.
Вчити ся ніколи не пізно.
Шануй учителя як родителя.
Людий питай, а свій розум май.
Не позичай у сусіда розуму.
Вчи ся чужого розуму, та свого не згуби.
Вчи ся азбуки — прийде хліб у руки.
Вчи ся за молоду — не зазнаєш на старість
голоду.
Не кай ся рано встати і за молоду учити ся.
Чого Івась не навчить ся, того Іван не бу-
де вміти.
Колиб чоловік знав — чого не знає, то
мав би — чого не має.
Все вміти — хоч не все робити.
Не дай Боже щастя, а дай розум.
З розумним розуму набереш ся, а з дур-
ним і свій стратиш.
Оден мудрий варта за десять дурних.
Догана розумного більше варта, як похва-
ла дурного

НЕ ЗАБУВАЙ.

Як будеш письменний, то пильнуй і не
відступай письма. Ти відступиш від него на
пядь, а воно відступить від тебе на сяжень.

УЧІТЬ СЯ!

Ой діти, діти,
Зникають цвіти;
Весна минає
І не вертає.

Тому учить ся,
Пильно берить ся,
Щоб були всюди
З вас чесні люди.

ЧОМУ БОГАТО ВОДИ В МОРІ.

Пігнав раз наш чоловік напувати волів до моря. Покушали вони тої води, та не хочуть пити. А день був гарячий, отже повинні би пити та ще й як.

— Що таке, каже тогди чоловік, що вони не пють? Здається, вжеб їм пора.

А потім подумав та і каже:

— Ану, спробую я тої води.

Набрав він тоді в жменю води, напив ся, — солона. Спробував ще раз — ба, солона і гірка.

Тогди і каже чоловік:

— Еге! Тому то в морю так багато води, що її ніщо не хоче пити, бо гірка.

А-а-а! З'їли коти барана;
А вівцю пси... А ти, дитино, спи!

ДІТОЧІ ПРИКАЗКИ.

Читали, писали,
На полицю складали.
А полиця ся ввірвала,
Тай на курята впала.
Ще побили ся миски,
Йї впала дитина з колиски.
Тай кіт так налякав ся,
Аж під постіль сховав ся.

А малі читачі
Похапали колачі,
Тай утікли із хати,
Щоби не біла мати.

Не йди, не йди, доцику,
Навару ти борщику;
Прийдуть мама з міста,
Наваруть ти тіста.

Так звичайно діти приказують, коли надходить дощ, а вони постають собі попід стріхи та чекають, коли дощ перестане, і вони знов будуть могли бавити ся. І як зачнуть так прилазувати, то дощ мусить колись перестати.

ВОВЧА НАТУРА.

Питає хтось вовка:

- Ти куди?
- До вдови за поросям.
- Та в неї ж одно.
- Так-нехай і того не буде.

ВИКРУТ СКУПОГО.

Приходить раз жебручий дід тай просить хліба.

— Будь ласка, господарю, дайте кусок хліба бідному старому чоловікові.

А богач їв тогди пироги та каже:

— Іди собі з Богом, — я сам хліба не маю і мушу аж пироги їсти.

ЗАГАДКИ.

1. Ходить пані по майдані, куди гляне — трава вяне.

2. Між двома дубами завязло теля зубами.

3. Кривеньке маленько збігає поле всеньке.

4. Діраве рядно все поле закрило і Бога просило, щоб зазеленіло.

5. Два брати втікають, а два здоганяють.

6. Бігли два пси, позадирали носи.

7. В землі росте, в воді кохається, а кинь у воду — злякається.

8. Малий паточок робить з майна попелок.

9. Ревнув віл на четверо сіл.

10. Вийду на міст, потягну за хвіст — воно зареве.

11. Що то за гість, що теплоту їсть.

Відгадки.

1. Коса; 2. Сокира в дереві; 3. Серп; 4. Стерня; 5. Колеса; 6. Сани; 7. Сіринок; 8. Сіринок; 9. Дзвін; 10. Дзвін; 11. Мороз.

КАЗКА ПРО БАБУСЮ І КУРЯТА.

Захотіла бабусечка тай забогатіти,
Посадила курочку, щоб вивела діти.
Встала рано бабусечка, і ще не свитає.
Вже бабуса курчаточка на двір виганяє.
Ой вигнала курчаточка на подвір'є пасти,
І забула навіть дровець до печі покласти.

Дідусь бички запрягає, та їде по дрова
Й наказує, щоб худібка вся була здорова.

Чорна хмара наступає,
Став дощ накрапати,
Стала бабка курчаточка
В хату заганяти.
Заганяла, заганяла —
Трое роздоптала,
На четверте спотикнулась,
На п'яте упала.

Сіла бабка край стола, в голову ся шкребче,
А курочка з під постелі до бабусі шепче:

„Ой бабусю-бабусенько,
Що будем робити?
Як приїде дідусь з ліса —
Буде ся сварити”...

Ой приїхав дід із ліса до свого дому,
Тай питає бабусеньку за її худобу.

„Ої дідусю-дідусечку,
Щож то з того буде,
А вже нашу худобочку

Наврочили люди:
Як я в хату заганяла—
Трое роздонтала,
На четверте спотикнулась,
На п'яте упала.
Оттакее то нам лихо,
Діду-небораче".
Зажуривсь лід, засмутив ся,
А бабуся плаче.

ЧУЖЕ ДОБРО НЕЧЕ.

Був раз хапонець, от такий, як хтобудь з вас і звав ся Дмитрунук. І така була натура в него, що що побачить, те краде. Вже і ганьбили і били, а він все крав.

Але зайшов він раз до коваля. Коваль робив тогди підкови, бо мав коні кувати, а як одну зробив, то і кинув на землю щоб ви-стигла.

Побачив її Дмитрунук і подумав:

— От підкова, треба її сховати, то буде чим бавити ся.

А не знав що она горяча.

Ледво коваль відвернувся, а Дмитрунук хоп підкову, та аж закричав. Підкова прилипла йому до рук і дуже попекла.

На крик збігли ся люди, а як довідали ся що стало ся, то почали сміятися. А коваль каже:

Видиш, дитино, чуже добро завсїгди нече.

ДВА РОЗУМНИХ.

Сиділо два сусіди під хатою — Улась та Панас. Сиділи, балакали. Глянув Улась, — аж бачить, хмара насуває. Він аж злякав ся:

— Ой лишечкож, — каже — се ж ми загинули!

— Чого? — питає Панас.

— Як чого? — говорить Улас, — чи ти бачиш, яка хмара, — сеж град буде. Усе загине: і озимина, і ярина — все вибе. Буде голодний рік, а там ще, Боже борони, й пошесть...

— Тю на тебе, Уласе! — каже Панас. — Що ти плетеш? Та сеж дощова хмара. Не град буде, а дощ — ось уже й крапає. Се добре! Збіже зросить — добрий рік буде. Хвала Богу, тепер буде що їсти, що й продати, що й прогуляти. Хай насуває, хай дощ іде!

А Улась своє:

— Не дощ буде, а град. Ось глянь, уже й торохкотить.

— Та не град, а дощ! Плете таке, — не своє! — каже Панас.

— Град! — знов каже Улась!

— Дощ! — говорить Панас.

— Та не бреши бо -- град!

— Сам ти брешеш — дощ!

— Ну, що ти змагаєш ся зо мною!

— Та не хочу й змагати ся з дурнем!

— Сам ти дурень, такий, як і твій батько!
— каже Улась.

Панас як підскочить та як затопить Уласа

по лиці, а Улась його — счинила ся бійка. Ще ні дощ, ні град не йде, а кров з обох так уже й цебенить. А тимчасом повіяв вітер і ту хмару розвіяв. Нічого й не було, а Улась з Панасом побили ся.

Мак.

МАК.

Отсе той сьвіт,
Як маків цвіт, —
Говорять люди,
Що кращого
Нігде-нігде
Для вас не буде.

Бо сяк чи так,
А справді мак,
Мов сонце у городі,
Що лни дивись,
Дивуйсь, молись...
Краса тай годі.

І дід старий
І внук малий
На мак той гляне,
Утіха їм...
Усім-усім
Весело стане.

Люднй слухай, а свій розум май.

Як будуть побрязкачі,
То будуть і послухачі.

(побрязкачі --- гроші).

Коли будеш добрим послухачем, то будеш добрим оповідачем.

ЩОСЬ СТРАШНЕ.

У одної цариці було дуже дороге намисто. Звісно, у нас, у мужиків, просте намисто, а там з дорогого каміня — може тисячі за нього заплачено. Аж одного разу загубила цариця намисто. І дуже її жаль було, — і тому по всім царстві оповіщено так:

— Хто знайде те намисто і верне його, буде тому велика надгорода і грішми і всім. Тільки щоб не далі, як за триїцять день принесено намисто. А хто передержить те намисто довше як трицять днів, то тому голому відрубати.

Один чоловік власне йшов туди, де цариця ходила і знайшов те намисто. Але зараз не поніс до цариці, а передержав триїцять днів. Тоді поніс. Цариця питає ся:

— Ти мабуть був в чужих краях?

— Ні, каже чоловік, — я був дома.

Знову питає ся цариця:

— Мабуть ти не знав про те, що було оголошене?

— Ні, знав! — каже чоловік.

Здивувалась цариця, та і каже:

— Чого ти не вернув намиста скорше? Адже тобі тепер треба голову відрубати!

Чоловік сказав:

— Тим я тобі не відніс сего намиста ранійше, що хотів тобі показати, що не кари боячись, я вертаю його, а боячись правди Божої.

— Ти добре зробив, — сказала цариця і пустила його.

УБОГИЙ БОГАТИР.

Жив собі оден дуже убогий чоловік. Ото ляг він одного разу спати, та ніяк не може заснути, все думає: „Чого се убогим людям так важко на світі жити? І пощо отсе богачі гроші збирають? У иншого від грошей аж скриня тріщить — така повна. От як би в мене було багато грошей! Жив би я добре, розкошуючи, та й другим давав би”.

Коли отсе щось і суне в хату. Увійшло та й каже: „Ти хочеш збогатіти? Ось тобі капшук. Се не простий капшук: у ній тільки оден червінець; але як тільки його витягнеш, — там зараз так і вродить ся другий; набери звідси червінців тільки, кільки хочеш, а потім кинь капшук в річку. Тільки гляди: поки не кинеш капшука, — не можна й одного червінця тратити, а то всі черевками пороблять ся”. Сказало та й покинуло убогому капшук.

А той так здивував ся, так зрадів, не може й слова вимовити. Далі схаменув ся, взяв обережно капшука, розшнурував — є червінець. Витяг оден, — там вже другий вродив ся. І почав він тягати: що витягне, то вже знов там є. І думає він: „За ніч натягаю червінців, зробиюсь богатим, тоді кину капшук в воду, а сам уже пороскошую!”

І так всю ніч тягав і дуже багато золота натягав. Прийшов ранок, він і думає: А що як би ще таку купку натягати — от би добре було. А ну лиш заходжусь — хиба важко ще

день над капшуком посидіти?" І почав знов тягати. Натягав другу купу і знов думає: „А чому би ще не тягати, хоч троха.

І от тягає знов, а там ще та знов ще — ніяк від капшука не відірветь ся. Їсть самий хліб черствий, в ночі не спить — тягає. Так проминув і тиждень, місяць і рік. Як його, каже покинути, коли щастє саме в руки лїзе? І отсе зовсім вже налагодить ся йти до річки, кинути капшук і вже й прийде, але не кине, вернеть ся назад. І так з того клопоту знеміг ся, що ввесь посивів, схуд, зробив ся жовтий, як віск, ледви ходить, — а все свого не кидає: руки трясуть ся, а він тягає. Тягав, тягав — та так старцем і вмер з капшуком в руках.

По щирости.

Один батько прийшов з міста, дає своєму синові медяник та і каже:

— На, Васильку, та поділи ся з Петриком по щирости!

— А то як ділять ся по щирости? — питає Василько.

Каже батько:

— Оттак, сину, — переломиш медяник, то даш більшу половину Петрикови, а собі меншу. Се зветь ся по щирости.

— То дайте Петрикови медяник, — хай він ділить по щирости! — каже хитрий Василько.

БУЗЬОК І ЛИС.

Здiбали ся одного разу лис з бузьком, тай покумали ся. І от запрошає лис кума бузька до себе на празник.

Посходило ся богато лисів, прийшов і бузьок. Позасідали за столи.

А ви знаєте, що лис дуже хитрий звівр, отже захотів зі свого кума бузька посміяти ся.

Поставив він на стіл салітерки (тарелі) такі плиткі, що як налив в них росолу, то тільки по дні той росіл розстелив ся.

Лисам то байдуже, они все вихлесттали, та аж повилизували, а бузько довго штуркав дзьобом, та не міг їсти і голодний пійшов до дому.

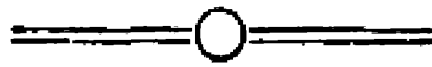
На другий раз просить вже бузьок кума лиса до себе в гостину.

Насходило ся бузьків, прийшов і лис.

Тогди бузько понаставляв богато слоїків і фляшок з напитками. Бузьки мають довгі дзюби, то досягають, а лис нюхає і не досягне. І пійшов лис голодний до дому.

Так відплатив ся кум бузьок кумови лисови.

Добре каже приповідка: Як ми людям, так люди нам.

Б У З Ь О К.

Бузьок належить до великих птахів і буває на 1 ярд високий. Ноги має тонкі, червоні і дуже високі. дзюб червоний, гострий і довгий. Сам білий, а кінці крил чорні.

За поживою шукає понад озера, понад ріки на сіножатах, де лапає жаби; також по полях лапає миші, ящірки і т. п.

Гніздо робить звичайно на будинках, на хаті, стайни, з гилляк, які там собі приносить. Гніздо буває велике, більше як решето. Бузьки люблять в гнізді часто стояти, але коли сидять, то їх також добре видно. Люди не кажуть нічого бузькам, тому они їх не дуже боять ся. Дехто навіть каже, що щаслива та хата, на якій бузьок зробить собі гніздо.

Коли в осени бузьки мають відлітати до теплих країв, то найперше всі бузьки збираються в великі громади, або віча, на долинах і сіножатах і довго радять ся. Буває таке, що беруть кількох бузьків в середину, стають довкола них і довго щось клекотять. А ті, що в середині, стоять смутні, з похиленими головами. Пізнійше кидають ся всі на тих, що в середині і забивають їх на смерть.

На що оно так робить, не злітає. Може ка-
рають винних, а може зобов'язує слабих, до
не могли б: з ними далеко летіти, а не хочуть
також, щоби они тут лишали ся і гинули з
голоду.

ЛАСТІВКА.

Ой у нас під хатою
Над своїм гніздом
Ластівка малесенька
Шурхотить крилом.
День увесь літаючи,
Ловить комашок,
Носить та годує
Малих діточок.
З вирію*) далекого
В рідний край вона
Зараз повернула ся,
Як прийшла весна.
В літі звеселятиме
Щебетанем нас,
А минеть ся літечко,
Прийде зимний час —
Знову щебетушечка
В вирії полетить,
Й знов на весні вернеть ся,
Нас повеселить.

---

*) З вирію — значить з теплих країв куди птахи
на зиму відлітають.

СИРОТА НА ВЕЛИКДЕНЬ.

Снігу вже зовсім не було. Великдень був такий гарний, теплий. Вже дерево вбирало ся в зелене листя і трава зачала вкривати землю. Бузюк вже прилетів з теплих країв і ставши в гнізді на даху, на причілку хати, дивив ся поважно довкола.

Уже вернули з церкви люди, пообідали і діти повибігали на двір, та давай бігати та тішити ся.

Назбирало ся дітий ціла громадка — хлопці і дівчата, молодші і старші. Прийшла між них і бідна сирота Зося. Її тато і мама померли, коли она була ще маленькою і тогди взяли її чужі люди до себе. Але ті чужі люди не любили Зосі, не жалували, а часом і їсти не давали. Нї то доброї одесжі, нї добрих черевиків она ніколи не мала. Часто треба було змерзнути, а ще частійше голодувати.

І почали тепер діти хвалити ся одні другим і показувати:

— Диви, які мені купили черевики на свя-

та — хустину... а мені сукенку...

А дівчині, як... мені купили і ми

А мені сукенку...

— А мені хустину... а мені книжку... а мені візок... а мені коня... а мені надавали крапанок...

Кожде мало чим похвалити ся, тільки Зося не мала нічого нового. Її жаль стало і она відійшла на бік, стала собі сама одна і журналася, що не має чим повеличати ся.

— А ти, Зосю, чого там сама стоїш? — запитала котрась дівчина з гурта. — Ходи сюда та покажеш, що тобі купили на свята.

Зося нічого не відповідала і зачала гірко плакати. Тогди поприбігали до неї всі діти і зачали питати, чого она плаче. Зося каже:

— Ви́ всьо маєте, бо ви маєте тата і маму, а я не маю нічого...

І Зося зачала ще гірше плакати.

Жаль стало дітям бідної Зосі і они зачали давати Зоси що хто міг. Одна дівчина дала червону стяжку, друга писанок, треба доброї паски, а четверта ще щось...

Заспокоїла ся Зося і веселійше їй стало.

Незадовго прийшли сюда матери дітий, а коли довідали ся про все, то й они від себе дали бідній Зоси і хустину і сукенку і ще щось.

Ще ніколи не була Зося така щаслива, як того дня. І всі діти були з нею щасливі.

Сиріт і бідних треба завсїгди жалувати і їм помагати.

ЗАВТРА ВЕЛИКДЕНЬ.

— Може б, мамо, ви нам з ласки
Та дали святої паски,
Ще й червоних яєчок,
Що красили для діток?

... Почекайте: все те в мене
Буде завтра посвячене;
Завтра ангели з небес
Скажуть вам: Христос воскрес!
І вже час той не далечко,
Що покотить ся яєчко,
Й ви побіжите за ним,
Мальованим й неодним.

І заснули дитинята...
Снить ся їм, що ангелята
Кличуть голосно з небес:
„Годі спать! Христос воскрес!”

ЗИМА І ВЕСНА.

— Насуплю я брови — говорить зима
І вітер з морозом повіє,
Усе скрізь загине й ратунку нема!
Під снігом завмре, заніміє.

— А з засмію ся — весна відмовля,
І сонце тепленьке засяє:

Прокинуть ся луги, ліси і поля,
Усе зацвите, заспіває.

МАРЕЦЬ, ЦВІТЕНЬ І МАЙ.

Оповіданє старих людей.

В місяцю марті буває звичайно таке, що погода дуже ріжна. Засвітить сонце, пригріє, — от вже й вода пливе. Погріє більше, вже й болото. Та нараз починає ся знов зимно, болото замерзає, починає знов падати сніг. Тому то люди й кажуть: В старого таке здоров'є, як марцева погода.

Та послухайте, що то раз було, як оповідають старі люди.

Вибрав ся, — кажуть, одного разу, --- Цвітень до Марта в гості. А вибрав ся саньми, бо ще був сніг.

Довідав ся Март, хто до него їде, і не рад був гостеві. Отже пригрів він сонцем, сніг розтопив ся і Цвітень мусів вертати до дому, бо саньми без снігу не поїдеш.

Другого року памятає вже Цвітень свою пригоду, отже вибрав ся до Марта в гостину уже возом, бо снігу було мало. Довідав ся Март, як зачне курити снігом, а тут зараз як припече сонцем, — то всюди стало тільки води, що возом не поїдеш. І знов цвітень вернув до дому. А Март регоче ся, що такі збитки виробляє.

Третого року бачить Цвітень, що є трохи води, отже вибрав ся човном. Але як тільки Март довідав ся, зараз заморозив воду, наклав снігу і знов Цвітень не міг доїхати.

Аж якось здиває ся Цвітень з Маєм і каже:

— От, брате, хотів я поїхати до Марта в гості, та ніяк не доїду. А через людей Март переказує, щоби приїхати. Не знаю, що й робити.

Тогди каже Май:

— Коли ти хочеш бути в Марта в гостині, то зроби ось як. Бери з собою сани, віз і човен.

Послухав Цвітень Мая. Положив віз і човен на сани і поїхав.

Пригрів Март сонцем, зачав топити ся сніг. Кладе тогди Цвітень сани і човен на віз і їде возом.

Але почали сніги ще більше топити ся і тогди бере Цвітень віз і сани на човен і їде.

Нераз він так переміняв то віз, то сани і таки доїхав.

Здивував ся Март і питає:

— Як же ти приїхав в таку непогоду?

— Порадив мене мій сусід Май, як доїхати і я доїхав.

Нічого не сказав на те Март, але кожного року мстить ся на Маєви і ночами, як Май спить, посилає бодай трохи морозу, щоби йому на городі і на полю наробити троха шкоди.

Прийшла зима — хліба нема;

І чоботи ледащо

І робити нема що.

ДОЛЯ.

От кажуть, що все доля, та доля винна. Як тільки не щастить, — „се — каже — доля моя така”.

А воно тут доля зовсім не винна. От слухайте, — є у нас оповіданечко про се.

У поганенькій хатині в місті жило собі три брати. І все їм не таланило, нема їм в нічім щастя. Хто що не почне робити, — нічого з того не буває. Вони і нарікають на долю: — „Се, — кажуть, — доля наша така”.

А доля про те і почула, і жалко її стало братів. І каже вона: „Піду я до них в гостину на те літо — хай їм щастить!” І так ніхто її не бачить, і вона оселила ся хаті братів.

Отут вже пішло иншим робом. Один брат хоч і поганенький був крамар, а тепер тільки що кунить, або що продасть — уже і зиск візьме великий. І так що дня, що дня до него гроші та ллють ся. За одно літо зробив ся такий богатир, що в тім місті богатшого і не було.

Другий пішов на службу. Був собі не з розумних. Як би в инший час, то цілісінський вік поганим писарчуком так би і zostав ся. А тепер ні, не те. Тепер його начальники люблять, і мало не що дня або гроші дадуть, або хреста на груди почеплють. І ото за літо зробив ся з него великий пан.

Ну, а третій брат... І третьому братови доля пособляла, ще і більше, ніж иншим — що

і відпочинку не було. Алеж третій брат усе літо мух ловив. І щож би ви думали: таке йому щастя, що як тільки рукою махне, так і піймав — і все йому доля помагає, так помагає, що за літо з мільйон тих мух піймав.

Ну, минуло ся літо, --- пішла від них доля. Щож брати? Один --- богатир, другий --- пан, а третій без нічого і знов долю клене. А чиж воно по правді? Як би не ловив усе літо мухи, а робив би яке діло, то й був би щасливий. Не дурно сказано: „роби, небоже, то й Бог допоможе!“ а то що ж йому помагати, як нічого не робить.

— Як вона отся доля, — чи вона справді є, чи то тільки так кажуть?

-- Та ні, то тільки так кажуть, що доля, а її нема. Роби, та не будь дурний — от і буде тобі доля!

Невеличка родина.

А в нашого Охрима
Невелика родина:
Тільки він і вона,
Та старий, та стара,
Та Іван та Степан,
Та Семен, та Демян.
Та Василь, та Панас,
Та той хлопець, що у нас,
Та дві дівки косатих,
Та два парубки вусатих.
Тільки й всіх!
Кількож їх?

РОЖА

Процвітала рожа
Супроти вікна,
Запахна і гожа,
Пишна і рясна.

Але ось ударив
Мороз-студенець
І листе зморозив,
Згубив на кінець.

А другого ранку
Знов стало тепло
Та вже тої рожі
Більше не було

ЦЬВІТИ.

Ганя дуже любила квітки. Ще тільки сніг топить ся, а она вже їй клопоче ся, якіб то квітки єї посіяти.

А як вже потепліє, то она сама копає грядки та сїє, та садить, та доглядає.

І яких то квіток в єї городци не було. Ви бачили тут повняки (купчаки), крокіш, чорнобривці, васильок, канупер, був навіть барвінок, рута, шальвія, щербець, півонія, чере-

вички, катеринка.... А були і такі квітки, яких ви ще й не бачили.

Але найкращою був корч рожі, що його Ганя дістала від своєї тітки. Хто лише бачив, то не міг нахвалити ся. Корч був великий, кріслатий, а що вже цвітів, то і не злічити, а всі такі великі, румяні та запашні. Здає ся — сама одна цілий городець прикрасила. Недармо то і в пісні співає ся:

У степу пустому цвіт рожа зацвила,
Та і своїм цвітом весь степ украсила.

Зацвила у степу рожа хорошенько,
У росі скупала румяне личенько.

У росі скупала, сонечком втирала,
Тому гарна рожа ще кращою стала;
У вечер тепленький Господа молила,
Щоб рано-раненько ще краще зацвила.

○

П Е Р Е Д Н О В О К.

Бідним людям найтяжше жити на весні і аж до того часу, доки новий хліб не вродить ся. Той час називає ся „передновок”, бо він перед новим хлібом.

І ото є така поговірка, що циган на передновинку (на переднівку) між двома хлібами з голоду вмер.

А чи вгадаєте як?

Старий хліб з'їв, а новий ще був далеко, отже він між старим і новим хлібом мусів з голоду вмирати.

ЗЕРНА.

У одного чоловіка було три сини. Як прийшов час йому вмирати, він покликав їх та й каже:

— Сини мої любі! час вже мені вмирати. Як я умру, хай кождий візьме по хаті, по городі і по полю. Ось вам житнє зерно: бережіть його. Як прийде час, — хай кождий зоре свою ниву і посіє се зерно. Як посієте — будете багатими, а як занехаєте — не буде вам щастя.

Умер батько. Сини посходилися і почали жити ріжно. Найстарший син сказав:

— На що я мучитимусь, орючи землю? Адже трава росте і без плуга. Пригріє сонечко, помочить дощ і виросте хліб.

І він порозкидав зерно по ненарушеній землі. Але насіне не зійшло. Тоді він почав сміятися з батькового заповіту, кинув свою землю і пішов в чужі краї. Середунний син не хотів сидіти в дома. Він пішов в другі краї. Там земля родить усього багато. По садах аж галузе гнеться від садовини; баштани та городи зазеленіли огородниною; хліб повним колосом похиляється до дому; пашні трави вкривають землю. Тоді другий син сказав:

— Тут земля мене й так перекодує. На що мені робити?

І він викинув геть житнє зерно. Минуло літо, прийшла зима, а в него нічого не було

на зиму; нічого йому їсти. Люди робили в літї, і не хотїли йому давати дармо в зимі. Згадав він тоді батькове зерно, знайшов його. Але воно вже не було здатне анї до їди, анї до сїйби: черваки розточили його. І насміяв ся другий син з батькового спадку.

Щонайменший син обібрав найкращу землю, зогноїв і зорав її. Він пообкопував її каналами і посїяв зерно. Робив він, не жалуючи праці, і тим зробив усе гарно. Посходив хлїб, виріс, вибив ся колос і великий дорід був у поли найменшого сина. І робив він так що року і жив в достатку, — він сам і його діти і унуки.

А тимчасом його брати зовсім зубожїли. І подумали вернути до дому і прийшли до наймолодшого брата. Побачили вони поля і жнива багаті. І казали вони: „Погано ми зробили, що не послухали батька”.

А наймолодший брат прийняв їх і було в него чим прогодувати і себе з родиною і братів.

Хто вона?

Лиха зима сховала ся,
А сонечко прогляне,
Сніжок води злякаєть ся,
Танути тихо стане, —
І з далека бистренько
Вона до нас прибуде,
Кому — кому любенько,
А дітям любо буде.

ОКУЛЯРИ.

Старий наш дяк, отсе як читає, зараз окуляри на очі закладає, та ще і додає: — „От гарна вигадка сї окуляри: як би не вони, то не міг би я тепер читати“. А був у нас оден па рубок Корній — такий, як то кажуть: в дуба вигнав ся, а розуму нема. Він те і почув, що дяк сказав, та й думає собі: „Е, стій, коли так, то і я письменний буду!“

Прийшла неділя, — базар у місті. Корній вже йде до міста і зараз розвідав, де там ті окуляри продають ся, та пішов туди. Прийшов:

— Дайте, — каже, — мені окуляри!

Крамар йому мабуть зо двайцять висипав:

— Вибирайте! — каже.

Почав Корній вибирати — взяв які там блисше лежали окуляри, настромив їх на ніс та й каже:

— А чи нема у вас якої книжки?

Купець дав. Розгорнув Корній книжку, дивить ся крізь окуляри, — нічого не розбере.

— Ні, — каже — се не добрі!

Взяв інші, подивив ся крізь них — знов нічого не розбере. Далі ще одні, другі, треті і так усі перебрав, а нічо не прочитав.

„Що се — каже купцеві, — у вас окуляри неписьменні?

Купець здивував ся.

— Як — каже, — неписьменні? Та ти сам, хлопче, чи письменний?

А Корній йому:

— От і розум у вас! Та як би я був письменний, то на що би я окуляри купував?

ДОБРИЙ БОГАТИР.

Жив у нас богатир — гроший у него була сила. Та тільки скупенький був. Про него люди казали:

— Се такий, що і копійки убогому не дасть.

А богатиреви не подобалось те, що люди про него так балакають — хотіло ся ще зажити їй доброї слави. Він і пустив між люди таку поголоску, що по суботах дурно годувати ме всіх убогих. Усі убогі так і сунули до богатира у суботу. Приходять, — аж справді ворота відчинено. Заходять у двір, аж там повен двір злющих собак: як кинулись на людий, ледви бідолашні повтікали — хай йому вже і обідови тому! І так що суботи: прийдуть люди, та через собак і підуть без нічого.

— Добра людина, дуже добра: усе віддав би убогим. Одно тільки лихо, що дуже вже злих собак тримає — ніяк через них до него доступити.

А того і не знають, що богатир що суботи відчеплює від ланцюхів найгірших собак, щоб люди не могли їй до хати доступити ся.

Так то злі люди удають часом добрих!

СОРОКА.

Сорока ворона
Дітям кашу варила,
На порозі студила.
Йдїть діти по тріски,
Дам вам каші по трошки.
Тому дала — тому не дала,
Того минула — тому забула
Тому головку зірвала.

Сорока належить до тої родини, що й ворона, а також ворона-крука, якого дехто також називає вороною. Але від ворони трошечки тонша.

Сорока має чорне блискуче піре, а зверху і під сподом біла. Є она дуже весела, рухлива і криклива. Співати она не вміє, а тільки скрегоче. Їсть она молоді пташки, овочі в садах, миши, комахи. Літом жне в лісах, а на зиму літає коло деревних хат і шукає там поживи.

КРАМАР ТА ПРАВЕДНИЙ.

Був собі один чоловік праведний і один крамар часто в него гроший позичав. Як приносив крамар гроші, так праведний не рахував їх, а навіть і не дивився на них. Він звичайно казав крамареві: „Поклади їх в скринку”.

І крамар сам клав гроші до скринки. А як треба було крамареві грошей, він знову йшов до праведного позичати, а той казав йому: „Візьми зі скринки”.

Крамар загляне в скринку і візьме гроші. І намислив крамар погале діло зробити: праведного одурити і гроші в него вкрати. Приніс він гроші праведному, а той, як звичайно, сказав: „Поклади у скринку”.

Крамар пішов до скринки, відчинив її та тільки гроші поклав не в скринку, а до себе в кишеню, а тогди попрощався і пішов до дому.

Через кілька там часу знов йому гроший треба стало, та ще так дуже треба. От пішов він до праведного і сказав: „А я знова до вас. Позичте, спасибі вам, гроший!”

Праведний сказав: „Візьми у скринці”.

Крамар пішов до скринки, відчинив, а там нема грошей.

Він сказав: „У скринці гроший нема”. Праведний сказав: „Крім тебе ніхто скринки не займав і не лазив до неї. Як би ти поклав туди гроші, то вониб там і були і тепер би ти їх узяв”

Крамаревн соромно стало і він унав праведному до ніг. Праведний простив йому, та тільки гроший у него не було, і він не міг помочи крамаревн. Та без нічого крамар і пішов і ні до кого йому було іти. Але і на нікого йому було жалувати ся, бо сам собі лиха наробив.

— —

ПІДКОВА.

— —

Ішов заможний селянин з сином до міста, коли гляне, — лежить на дорозі підкова — якась коняка загубила. Батько каже: — „Дивись сину, підкова лежить, — підойми її!“. А син каже:— „От, не варта за такою дурницею нахиляти ся!“ — та й пішов собі. Батько нічого не сказав, підняв підкову і сховав в кишеню. Ідучи коло кузні, він продав її ковалевн, а за гроші купив вишень. Пішли вони далі. День був душний, сонце так і пекло, а навкруги ані кринички. Синовн страшно хотіло ся пити — він ледви тягнув ся за батьком. Коли се батько, мов ненароком випустив одну вишню. Син зараз нахилив ся, підняв її і залюбки зїв; йому трохи полекшало. Ще трошки підійшли, — батько знов випустив вишню, а там другу, третю і так всі, аж доки нічого не зісталось. Батько по одній кидав, і за кожною вишнею син нахилив ся і піднімав її. Як зїв він останню, батько до него оглянув ся і каже:

— А що, сину, краще булоб раз за підковою схилити ся, ніж тільки разів за вишнями.

ЗЛУДА.

Вечір як вечір: —
Сонце зайшло,
Роса нависла
Понад село.
Люди хрестять ся,
Молитву шепчуть,
Комарі своє
За ухом шкребчуть.

А я дивлю ся,
Розявив рота,
Де заблукав я?
Що за робота?
Нї, соловейка
Чогось не чути,
Ані васильків,
Запаху рути!

Хруща бо навіть
В садку не видно,
І я забув ся...
Аж менї встидно! ,
Місяць, що правда,
Блищить на небі,
Чи менї снить ся?

Що я в Канаді —
Забув далєбіг...
Не в ріднім краю.
Тай весни — щастя
Ще забагаю?

С. Ковбеля.

ЗАГАДКИ.

---

1) Що то за штука, що день і ніч стука; не думає, не гадає, хвостиком махає; щось собі мугиче, та чужий вік лічить.

2) Годун-годунець під припічком ночував, всю родину годував; як унав, так пронав, ніхто його не сховав.

3) Підсмикане, підтикане — гайда по хаті.

4) По хаті мотало ся, під припічком (або по закутках) ховало ся.

5) Залізний вовк через пліт конопляний хвіст тягне.

6) Плету хлівець на четверо овець, на п'яту особно.

7) Ходжу на ногах, а ступаю головою.

8) Цінь-цінь, та-ра-ра, усюда діра, а втічи нема кудя.

Відгадки.

1) Годинник, 2) Черепляний горнець, 3) Віник (мітла); 4) Віник (мітла), 5) Голка і нитка, 6) Рукавиця, 7) Цвяхи в черевиках, 8) Клітка.

В школі.

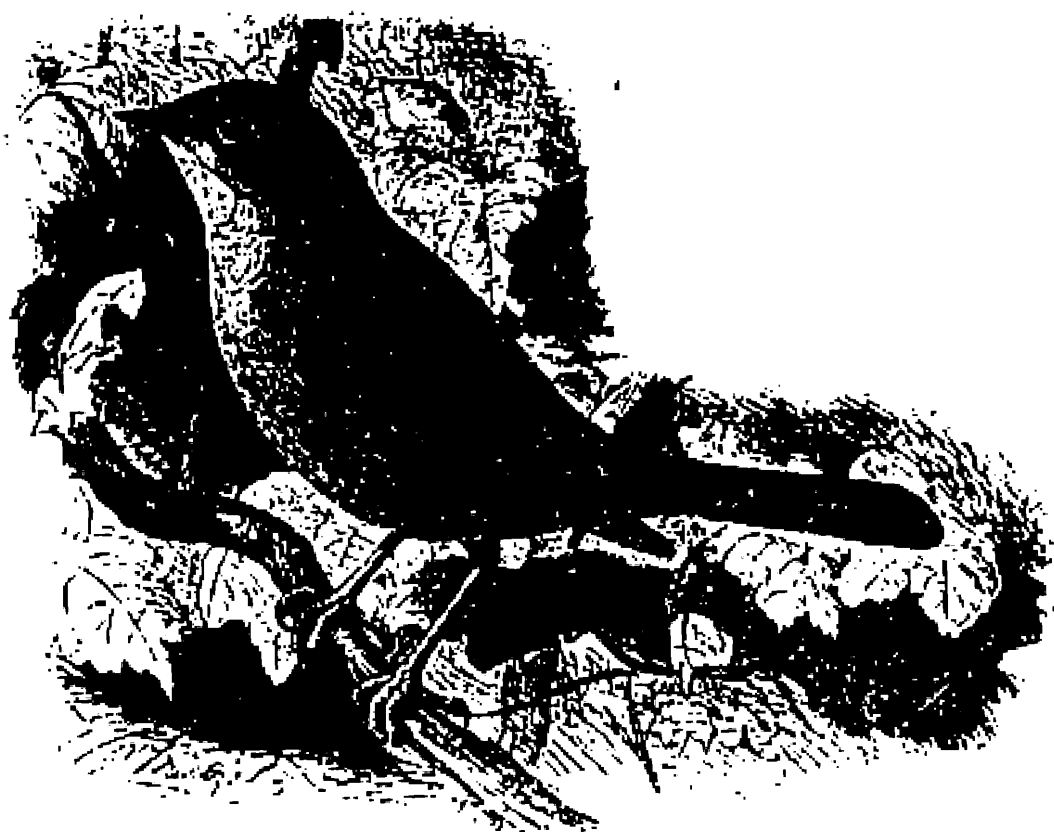
Учитель: — Як ти хлопчику називаєш ся?

Хлопець: — Я не жнаю.

Учитель: — А як тебе мама кличуть?

Хлопець: — Вони кличуть: ходи йшти!

СОЛОВІЙ.

Соловій належить до найліпших співаків на світі. Більший він тронка від горобця, а цілий виглядає сірий — зверху рудаво-бурій, а сподом сіро-білий.

На Україні і в Європі соловіїв багато. Живе він по густо зарослих місцях, в густих корчах і є дуже полохливий. Очи має великі, веселі. Живить ся комахами, гусеницями, а також муравлиними подушками, а в осени ягодами.

Соловій співає в ночі, коли все спить і голос його тогди далеко чути. А співає дуже приємно, тьохкає, то знов протяжно виводить, ніби свистить. Співає від мая до кінця червня. На зиму відлітає до Сирії і Єгипту.

Соловію маленький,
В тебе голос тоненький —
Защєбечи ти мені,
Бо я в чужій стороні.

ВЕСНЯНА НІЧ НА УКРАЇНІ.

Хто бував на Україні? Хто знає Україну?

Хто бував і знає, той нехай згадає, а хто не бував і не знає, той нехай собі уявить, — що там скрізь білі хати в вишневих садочках і весною... Весною там дуже гарно, як усі садочки зацвітуть і всі соловейки зацвечуть. Кілько соловейків тоді щебече — і почислити, здаєсь, не можна!...

Одного разу в дорозі дучило ся мені заночувати на селі — у маленькій такій хатці у вишневім садочку...

Прийшли ми пізно вечером і зараз спати полягали. На селі хутенько, — як тільки сонечко зайшло — — помовкли голоси і рух всякий зазмер. Усе кругом дуже тихо було; чути тільки, як вода журчить річкою коло млина, та десь недалечко хтось дитину колисав — і очі ступляли ся. І вже зачало снитися і марити, що ніби річка ближше і ближше припливає, дерева шелестять не під хатою, але над саміською головою дитини... І ніби сниться нам та дитина — прудкий, жвавенький хлопчик, а та, що його колише — — молода задумана козачка...

Аж тут соловейко у вишнях свиснув, трохи далше — другий, третій і вже не знаю кілько їх стало висвистувати та висьпівувати, та перегукуватись.

Перегукувались, перегукувались, та потім, як всі разом зацвечетали, — все поглушили:—

ні шелесту листя, ні журчіня води, ані коли-
сання не чути стало... Весь сон відігнали, всю
дрімоту й мару. Що замкнеш очі, то щебетанє
ще голоснійше розкочуєть ся. Втома томить
все гірше, сон хилить все міцнійше, та ні вто-
ма томляща, ні сон міцний не перемогли сього
щебетаня.

Лініше вже, думаю, стати та посидіти коло
віконечка. І видно мені стало вузеньку вули-
чку і біленькі хатки з темними вікнами і виш-
неві темні садочки. Видно і блідий серпик мі-
сяця і зорі моргаючі і чути запах і свіжість
і тепло.

А щебетанє греміло й розкочувало ся до
самого ранку — та таки і не дали соловейки
спати до ранку божого...

ПІЖМУРКИ.

Котила ся торба,
З високого горба;
А в тій торбі —
Хліб, палениця;
Кому доведеть ся,
Той буде жмурить ся.

Так приговорюють діти, коли бавлять ся
хованця (хованки), коли оден жмурить, а дру-
гі ховають ся. Деякі діти називають таку за-
бавку „піжмурки”.

ЧОЛОВІК ТА ЖІНКА.

Жив собі чоловік з жінкою і були вони дуже бідні люди — такі, що іноді і їсти не мали що. Одного разу зговорили ся вони обоє, почали нарікати на свою долю та і кажуть:

Се все Адам та Ева винні, що ми такі бідні. Як би Ева не була така цікава, то вона булаб послухала Бога, і не їла забороненого яблука. А як би вона не зїла була його, то Бог не вигонив би був людей з раю. А як би не вигонив, то й ми жили би в раю, і не було би нам ніякого лиха.

А жінка ще й каже: „Як би се ми були Адам та Ева, то не були би ми такі цікаві та непослушні”.

„А на той час попри їх хату переходив князь сеї землі. Він почув, що вони говорили, увійшов та каже:

— Слухайте, — хочу я вам добро зробити. Я візьму вас до себе у князівський двір. Там ви житимете таксамо, як і я. Що дня кухарі вам варитимуть найкращі страви і все, що становитимуть вам на стіл, можна їсти. Одної тільки страви не можна їсти. Та не тільки їсти — але і дивитись на неї не можна. Ту страву що-дня ставитимуть на стіл у малім горшку і воно буде покринкою накрите. Як що ви не послухаете, і знімете покринку і подивитесь, так зараз вас виженуть геть зо двора і житиме знов у своїй бідній хаті.

Ті такі раді, дякують князеві, вчашають

ся. Ото і забрав їх князь у двір. Одягли їх там в нишню одежу і посадили обідати. Насамперед поставили на стіл заборонену страву в накритім горшку. Тоді подали їм всякі добрі страви. Їдять вони та на той горщик дивляться. Жінка думає: „Бач, яке маленьке, погавеньке, а яка в йому сила, що не можна рушити“. Подумала ще, а тоді озвала ся:

— А що воно там є у тім горшку, чоловіче?

А чоловік каже: „А якеж нам до того діло?“

А жінка тоді: „А вжеж, а вжеж! Та я і не цікавлю ся“.

Помовчала, помовчала, а трохи пізнійше знова:

— А запевне там дуже смачна страва — у тім горшку?

— Може — каже чоловік.

А жінка знов: „Як би глянути“.

А чоловік: „Чулаж ти, що не можна?“

— Та я, — говорить жінка, — і не кажу, щоб дивитись, і не думаю. Я тільки так... Я тільки про те, що як би можна, то так трошечки покришку відтулити, та хоч одним оком зазірнути, що воно там таке.

— Як би можна, — каже чоловік.

— Та хіба воно, — каже жінка — яке лихо стане ся, як трошечки відхилити покришку?

А чоловік каже: „От дурна. Ну, а як що до тієї покришки прироблено такої пристрій,

що тільки ми покришку відтулимо, то воно стрільне і всі в дворі почують?

— Бороши Боже, крикнула жінка, та і замовкла.

Так минув день, прийшов вечір. Полягали спати. І не спить ся жінці — усе вона про той горнець думає. Думала, думала, та й заснула. І снить ся їй, начеб то покришка з горшка сама зняла ся і відтам так смачно запахло. І начеб на покришці з середини написане: „Хто попоїсть сеї страви, той зробить ся такий багатий, що не буде нікого на світі багатшого від него”.

Прокинулась жінка таї каже:

— Ой, чоловіче, який мені сон приснив ся!

І розповіла йому той сон, а чоловік говорить:

— Ти вже занадто багато думаєш про той горщик, — тим він тобі приснив ся.

Сїли вони другого дня обідати, жінка і каже:

— А що, як би хоч трошечки відтулити покришку — може воно і справді там так написано?

— Та!... каже чоловік.

— А може й написано? — каже жінка.

А чоловік: „Та як же його відтулиш, — а як дізнають ся!”

Жінка каже: „Чого там дізнають ся — я трошечки обережно”.

Чоловік говорить: „Та воно би вїдно, як би

тільки обережно... Глядиж, трошки, не дуже!...

— Та вжеж! — каже жінка та до покришки. Та тільки відтулила трошки, а звідтам двоє мишенят — стриб! тай втікли.

І зараз рип двері в хату — аж се князь; він стояв коло дверей і все те бачив.

— Ну, — каже князь, — тепер прощайте! Ідїть собі знов у свою хату. Ви нарікали на Адама, та на Еву, а самі були цікаві та непослушні, що й двох днів не вижили в дворі.

І вони пішли знов до дому і знову довелося їм бідувати та згадувати стару приказку:

— Чуже бачимо під лїсом, а свого не бачимо і під носом.

ДОПИТАВ СЯ.

Ідуть люди попри великий будинок, везуть вовну. Відчинив хтось вікно і питає:

— Що ви, люди, везете?

— Вовну, — кажуть люди.

— Яку вовну?

— А хиба ви не знаєте?

— Та відки менї знати?

— Отже ми вам скажемо — овечу вовну.

— А куди везете?

— Дорогою.

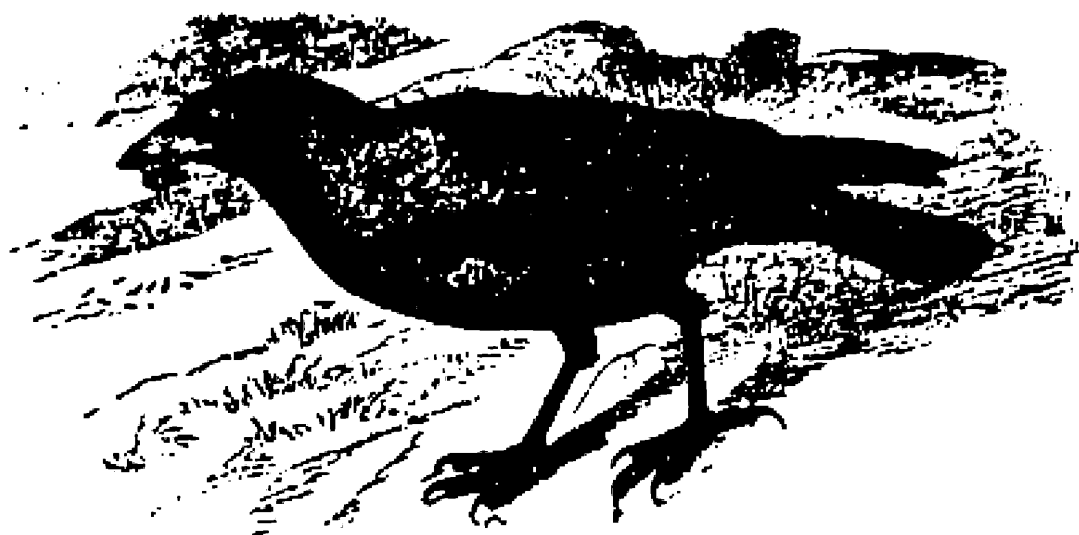
— А якого се пана вовна?

— Нашого.

Біляче вже не хотів питати!

В О Р О Н А.

Подібною зовсім до тутешніх чорних круків, або гайворонів є ворона і також велика менше більше як крук. Різнять ся від крука або гайворона головню тим, що є попелясто сіра, а голова, горло, крила і хвіст чорні. Любить літати гуртами і зимою шукає поживи коло людських мешкань. Співати не вміє тільки кракає: кра, кра! Їсть мясо, лапає курята, пташки, миши, комахи, також їсть хліб, бараболі, коли знайде коло хати.

ПАТАНАШ.

Патанаш!
Покинь мухи —
Лапай нас!

Так приговорюють діти, як бавлять ся „патанаша”. Завязують очи одній дитині, а самі ходять довкола і час від часу доторкають ся того, що з завязаними очима, а він старає ся когобудь злапати. Кого злапає, тому потім завязують очи і він дальше лапає. При тій забаві буває багато втіхи.

РІЗДВЯНИЙ СОН.

Коли я ще був малий моя бабуня оповідала мені багато оповідань, а все з свого життя. Багато літ она прожила, багато людей виділа. Тай сама неодню пережила. Ось одно з тих оповідань.

— Я мала пять років, коли мої родичі взяли до себе трилітню сироту Настуню. Батько її вмер давнійше, а мати саме тогди.

Доки я була менша, то нічого, а як ставала старша, то бувало думаю:

— То наша хата, а не Настусина. А в своїй хаті я страша, а не она.

То бувало і штуркаю її, і вдару і щіпну. А она знала, що она в чужій хаті і тому мовчала. Скривши ся часом, поплаче вкутку, а мої родичі нічого не знають. Мені було заздрісно, що мої родичі люблять її так, як і мене.

Раз, — а було се тиждень перед святами, Родичі купили мені і Настуси нові черевики. І ми обі поставили свої черевики, щоби аж на свята в них вбрати ся. Тішила ся я, а може ще більше тішила ся Настуся, бо вона знала, що рідних родичий в неї нема.

Другого дня по купні родичі мої десь пішли і ми обі з Настусею лишили ся в дома. Та потім вийшла десь і я.

Коли я вернула ся, дивлю ся, а Настуся оглядає мої черевики і навіть оден вбрала на ногу. Я роззлостилась, вдарила Настусю череви-

ком в голову і зачала кричати. Настуся дуже настрашила ся і зачала гірко плакати.

— Таж я, твоїм черсвикам нічого не зробила... зачала вона казати, але я не дала їй говорити.

— Ти не смієш доторкнути ся до моїх річій, — кричала я — ти знаєш, що то не твоя але наша хата.

Коли вечером родичі вернули, Настуся лежала хора. Чи я так її вдарила, чи она так настрашила ся мене, тай заслабла.

Другого дня Настуси стало гірше, мала сильну горячку, третого дня ще гірше, вже її не пам'ятала. Родичі привезли лікаря і я чула, як він казав, що мала надія, щоби она жила.

Я ніколи не любила Настуні, але тепер стало мені її дуже жаль, а ще тимбільше, що може она через мене заслабла, та може вмерти. Колиб була сказала, що я її вдарила, то може мені булоби лекше. Я не могла ні їсти, ні нічого робити. В ночі пробуджувала ся і довго плакала та журила ся.

Прийшов Святий Вечер. Настуси трошка полекшало, вже пам'ятала, але я не переставала журити ся. І вечера була мені немила.

По вечері лягла я на дїдуху і заснула. І снить ся мені, що Настуся вмерла і вже її не сють ховати. А мені так страшно і такий жаль, що вже її не буде і що я тому винна. І я в сні зачала дуже плакати.

— Що тобі снить ся, чого ти плачеш? — сказала мати розбуджуючи мене.

— Настуся вмерла, — сказала я.

— Ні, дитино, сказала мати, тобі так снилося. Она вже здоровша і за тобою питає.

Яка тоді стала я рада. Я прийшла до Настусі, обіймила її і сказала потихесенько до уха:

— Чи ти не гніваєшся на мене, Настусю?

Она не відповіла, тільки поцілувала мене і я зрозуміла, що она все простила..

Цілі свята я сиділа коло Настусі і все, що мала найліпшого, коло неї поклала. Те все мало бути від тепер Настусине. Я цілі свята в нові черевики не вбирала ся і казала, що вберу аж тогди, коли Настуся буде здорова і в свої черевики вбере ся..

Від тоді стала я зовсім иншою, як перше була. Настуся стала мені не товаришкою, але сестрою. Усім ділила ся я з нею і дбала за ню більше як за себе.

І тоді доперва я побачила, як Настуся мене любила. І рідна сестра так не любила би мене, як она.

Ми повиростали, замуж вийшли і постарили ся, а завсїгди жили ми, як рідні сестри.

Тому я ніколи не забуду тих Різдвяних свят, які навчили мене бути доброю.

Хрін і мясо.

Хрін каже: — Я добрий з мясом.

А мясо каже: — Я й без хрону добре .

ЧУДНІ ОРАЧІ.

Ой не знала господиня як на світі жити,
Тай найняла медведика за плугом ходити.
А вовчика сіренького волики гонити,
А зайчика-скакунчика та перед водити.
А лисичку-корписочку обідать носити.

А розсердивсь медведичок —
Плуга поломав,
А вовчичок сіресенький
Воли позідав.
А зайчичок-скакунчичок
У ліс поскакав.
А лисичка-корписочка
У зелений гай...
Господиня молоденька
У великий жаль:
Як би знала — сама б стала
За плугом ходити,
Хлопчикови ж казала би.
Волики гонити.

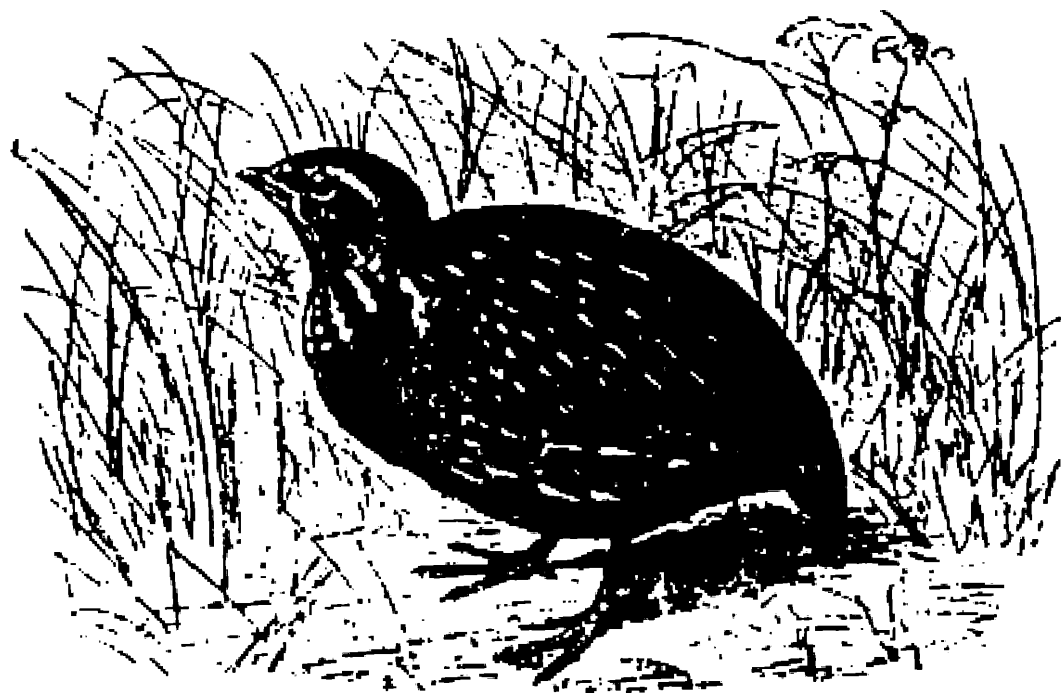

Розумний Івась.

— Чого плачеш, Івасю?
— Та бо згубив копійку (цента).
— На тобі дві копійці, та тільки не плач!
Івась взяв дві копійці, сховав, та знов плаче.
— Та чогож ти ще плачеш?
— Як же мені не плакати? як би не загубив тої копійки, то вже мавби три.

ПЕРЕПЕЛИЦЯ.

Перепелиця жиє на Україні і скрізь в Європі. Належить она до курячого роду, як вже видно і на образку. Велика она менше більше така, як тутешнє дикє курятко, коли має оден місяць.

Жиє по полях і найбільше ходить в збіжу по землі, а перелітає з місця на місце дуже рідко. Коли летить, то летить низько понад землю і не дуже далеко. Гніздо робить на землі. Самчик єї літом відзиває ся голосним: „підпіліть! підпіліть” На зиму відлітає до теплих країв.

Розмова.

Смажила мама пампушкї, а малый Івась крутив ся коло неї. Далї Івась каже:

— Чому ви, мамо, зі мною не говорите?

— Та бачиш що немаю часу! — каже мама: — тай що-ж я тобі буду говорити?

--- Та що небудь! от сказалиб: „на тобі Івасю, пампушок!”

ЗАЗНАВ ЛИХА.

У багатого батька був один син, а батько доробив ся, не як, а таки чесно: багато поту вилито ся з него, багато крові зіпсуло ся, поки заблищали у його кишені червінці. Синови про те байдуже: він виріс серед червінців, то вони йому і не дорогі були. Як дасть батько, то він так і сїє грінми, як подовою, аж слід його сїє. Дививсь-дививсь на се батько — і гірко йому було, що син робити не хоче, а його зароблене добро так марнує. Вже і казав їй вмовляв — нічого не вдіє. Ото їй надумав ся батько. Пішан якось батько з сином до річки, посідали, балакають. Іде якийсь чоловік і несе горобця застріленого. Замануло ся синові на щось того горобця кинути, — зараз і виїмає золото.

Дай мені! — каже батько. Син дає. Батько замірив ся рукою стиха на річку, ніби хоче золото кинути, а син і байдуже. Батько вдруге замірив ся. Син нічого. Взяв батько тогди та їй кинув в воду червінця. Син навіть і не снитав в батька, — на що то їй до чого, а зараз сягнув у кишеню та їй виїняв другого червінця. Батько бачить, що лиха година і каже синові: „Ось віддай мені капшук з грінми!”

Син дає. Тогди батько знов: „Ідиж ти — каже, — як отсе ти є, та зароби червінця! Як заробиш — тоді приходи і дістанеш мій маєток, — а як ні, то Господь з тобою, — краще я на сиріт віддам...”

Син аж засміяв ся: — „Піду!" — каже: — А собі думає: „От розумний батько, — чи диво то червінця заробити"!

От і пішов він; ішов він чи довго, чи ні, — та і замислив ся: „Щож я робити вмію? Письмо я знаю!" От і пішов він скрізь по місті шукати роботи письменської. Та де не считаєсь, — скрізь не треба. А тут же і їсти хочеть ся. Продав він козушинку — ходить в легенькім убраню, а вже холодна осінь. Прийшов до крамаря, просить ся у крамарчуки, у прикащики. Питають ся в него: „Деж ви були? Що знаєте?"

— Я, каже, — жив біля батька, був коло хліборобства...

— Та й тільки? — кажуть йому, — не треба нам таких. Взяти вас за хлопця-попихача, так ви більше зїсьте, ніж зробите.

Що йому робити? А тут холодно, і їсти хочеть ся!... Пішов він до Дніпра — там пароходів, та всяких суден — без ліку стоїть, нічого робити — найняв ся він ланцюхи тягати. Так як лозинка від вітру гнув ся під тими тяжкими ланцюхами, — ноги гнулись, голова горіла. В вечері зі змученя як упав на вулиці — так і заснув. Був би замерз, та поліціант побачив, — до поліції відвів і вратував.

Другого дня такеж, третого, четвертого — усе такеж. Він уже не доїдає і не допиває, щоб більше гроший зістало ся, а ще далеко до золотого, бо й плата мала, і сили в него не багато.

Робить — і так усю осінь і зиму робив. І вже до весни зібралось у него стільки грошенятъ, що виміняв він їх на золото. Тоді іде до батька. Прийшов, аж батько стоїть коло млина, при самій річці.

— Здоров, тату!

— Здоров, синку! — каже батько. Ну, синку, чи придбав щонебуд у світі?

Всягає син до кишені, та помаленьку, як скляне виїмає щось заверчене у ганчірочку, а потім ще й у напирець, — еге червінець та й боїть ся давати батькови.

Взяв батько, повертів того золотого в руках, та як замірить ся в річку... Син як вхопить батька обома руками за руку, як крикне: „Ой батеньку, батеньку!...”

А сам як не свій. Тогди батько засміяв ся та й каже:

— Ну, тепер я бачу, що ти знаєш, по чому кіш лиха, як дістаєть ся червінець. Від тепер ти мені син і мій дорожок тобі буде”.

Від того часу син вже більше гроший не роздикав — а став дуже працювним і господарним.

ХТО БІЛЬШ ПРАЦЮЄ.

Казав циган хліборобови: — Мені, каже, треба дуги, кувати ухналї, на ярмарок носити. продавати, хліб кунувати, дітній годувати... А тобі що: ори, мели, їдж!

ВІЧНА ПОДРУГА.

Бачить — не бачить,	З нею до віку
Чути — не чує,	Жити — дружити.
Мовчки говорить,	Хтож то така
Добре мудрує.	В світі щаслива.
Часом захоче —	Мудра, правдива
Правди навчає,	І жартоблива?
Часом жартує,	Отже вам, діти,
Всіх звеселяє.	Стану в пригоді:
Люба розмова...	Річ коротенька
Будемо, діти,	Книжка тай годі.

ЖОЛУДІ ТА ГАРБУЗ.

Хлопець до схочу набігав ся по лісі і лузі і ліг під дубом відпочати; бачить, а на дубови багато жолудів. Ось він і думає: „Дивне діло: на такому величезному дереві такий маленький овоч росте. От де не котрий гарбуз буває великий як ведро, а росте на тонесенькій стебелі. Диво та і годі! Як на мою думку, то краще було би гарбузам рости на дубови, а не жолудям”.

Коли се повіяв по дереву вітер — так і жолуді посипали ся з дуба. Один влучив хлопцеві у самісінькій ніс та ще і здорово, — аж кров пішла з носа.

Хлопець як скочить, та за ніс рукою і втік з під дерева: „Ні, каже, — не дуже гарно було би, як би на отсім дубови тепер були гарбузи росли!”

КОСАРІ.

ЩЕДРІВКА.

Косив Івасенько
Яру пшениченьку,
Бреніла...

Бреніла коса
Коло покоса
Бреніла.

Зийшов до него
Батенько его,
Бреніла... і т. д.

Ой ти мій синоньку
Ходи до домоньку,
Бреніла... і т. д.

Вийшли в поле косарі,
Косить ранком на зорі,
Гей, нуте, косарі,
Бо не рано почали.
Хоч не рано почали,
Та багато утяли.

До полудня покосили,
Острі коси потупили,
Гей, нуте, косарі і т. д.

А як коси потупили,
То до дому поспішили,
Гей, нуте, косарі і т. д.

ГРОШІ СМЕРТЬ.

Чоловік найшов в лісі гроші. Як відкопав їх, то повна скриня гроший. Став той чоловік над тими грішми і на весь ліс гукає: „Гвавт, смерть!“...

Той ліс був чималий і в ньому сиділо дванайцять розбійників. Ото ті розбійники почули, як той чоловік став гвавтувати, та й прийшли. Прийшли, роздивились — що за чудо? Хоч були розбійники, а все здивувались. Та не бють того чоловіка, а питають: „Деж та смерт, чоловіче?“ — „А ось сї гроші в скрині, — каже той чоловік, — се смерть!“ — „Хто?! се смерть?! Ну, чекай, відступись-но ти, ми ще сеї смерти не боїмось!“ Та ото чоловік той відступивсь, а розбійники взяли ту скриню і потяглись в гущавину з нею. Розбійники пішли, і той чоловік затих та й пішов собі своєю дорогою.

Гроший у скрині було дуже багато; розбійники коло тої скрині стоять, — от як подумали всі. Така сила гроший! Кождий думає: „ко либ мені така сила гроший!“ Ну, треба буде ті гроші ділити, та з радощів погуляти хочуть. Одні розбійники, шість чоловіка, пішли до міста купувати ласощі, а других шість готують обід. Та ті, що пішли по ласощі, змовились, щоб не ділити тих гроший на всіх, а тільки на них шістьох. Купили вони ласощів та й насипали в них отруї. „Прийдемо, кажуть, та віддамо тамтим сї легуміни: вони не знають нічого і

так наїдять ся отруї... Гроші тоді ми між себе поділимо"... Ті змовляють ся на тамтих, а знов тамті, що обід готують, насипали в страву отруї і чекають на тих, нехай прийдуть, то наїдять ся. Таке одні другим лихо готують, і одні про других нічого їй не знають. Так і вийшло, що одні других нагодували трутиною, і не постереглись, як наїлись... Так і пропали всі дванайцять. Той чоловік тоді прийшов до них та й каже до мертвих: „От ви їй не вірили, що в грошах смерть, тепер от усі пропали, бачите, що я правду казав”.

О

БОГАТИЙ - БІДНИЙ.

У Прокопа обід, у Прокопа христини,
У Прокопа бенкет, весіле, іменини:
Тому у Прокопа куми й побратими.

І всякий Прокопови сват
І всякий Прокопови брат,
За Прокопа усякий рад
І в воду і в огонь скакати!...

Аж глядь —

У Прокопа пожар — все в Прокопа згоріло,
Що ледво винїс сам з вогню з душею тіло...

Щож рідні та куми
В пожежі помогли?

Не дуже: свояки його їй не пізнавали —
До Прокопа стежки буряном позаростали!

Не даром люди гомонять:

Поки богат,
То поти їй сват.

НЕ ВСІМ ДОГОДИШ.

В однім селі була велика журба: не давав Бог дощу. Від самого Великодня аж до Зелених Свят і крапля з неба не впала. Пожурили ся люди та кажуть: „Отсе приходить нам край, бо хліб хоч і гарно посходив, та щож, коли сохне, так і сохне. Будемо голодувати”.

Думали-думали... Далі приходять до старости та й кажуть: „Як хочете, а вже порадьте лихови! На те ви у нас отаман, щоб усякому лихови громадському пораду давати.

Каже староста: „Та яку я вам пораду дам? Хиба я Бог, чи який святий, що дощу з неба звезду?”

Але громада на те мало зважає, а все своє: „Коли отаман громадський, так повинен про громадське добро дбати. А то скинемо з отаманованя”.

Думав, думав отаман громадський, три дні і три ночі думав, що йому вигадати. Нічого не вигдавав, пішов до писара по розум: „Так, ї так, пане писарю, дайте пораду!”

Почав думати і писар: „Тільки каже, так погано думаєть ся. Як би хоч чвертку”.

Післав отаман громадський і по чвертку, і почав писар коло неї думати, як би її випити. Як вже випив усю, то каже:

— От що! Є в нас баба ворожка, стара Зубиха. Вона і з нечистим знакома і град від вертає і дощі насилає. Напевно вона може в сій справі помочи.

Прийшов староста до баби і каже:

— Коли не буде дощу, так я тебе на тиждень до арешту посаджу.

Злякала ся ворожка та й почала свої ворожіння промовляти та вигукувати. Та тільки по дурному баба Зубиха вигукувала: нічого не помогла.

Розсердив ся тоді пан писар та й навчив старосту... скупати ворожку в ставку.

Се бачите, було давненько. Тепер люди порозумнійшали, так може сього і не роблять. А тоді робили. Так ото й нараїв пан писар скупати бабу Зубиху.

— Бо, — каже, — се вона, стоїдольська, всі хмари ключем замкнула.

Почали купати бабу і таки добре скупали, трохи не втопили, а дощу все нема. Люди сердять ся на старосту, зараз скинути хочуть. А старості не хочеть ся того, — давай він знов міркувати та нарешті й вигadaв. Кличе громаду на пораду та й каже:

Панове Громадо! Одна ще є рада. Бог наша єдина поміч. Відправмо молебень, помолимо ся щиро, — і може Він Милосерний дасть нам помочи-поратунку.

— Добра рада! мудра рада! — загукав старий дяк, — тільки треба би вибрати день, коли би се зробити.

— Треба такий день вибрати, щоб був той день найкращий, колиб міг дощ піти, — каже староста.

— А так! а так! треба! — загула громада.

Староста й каже: „Може коли так — завтра? у понеділок? бо що швидше, то краще. Хиба не бачите, який хліб посохлий”?

— Ой ні, в понеділок ні! — загула вся громада, — бо понеділок тяжкий день. Як у понеділок піде дощ, то й добра з сього не буде.

Але ті, що в них були сіножаті, гукали: Як у понеділок піде, то в цілий тиждень іти-ме.

— То може у вівторок? — каже далі староста. — Вівторок же добрий день.

— Ні, і в вівторок не добре. Завтра конче треба косити, а як дощ упаде на сіно, то що з него буде?

Подумав ще отаман громадський і знов радить: „Ну, а може в середу?”

Але десь взяли ся хлопці школярі і почали гукати: „Оттак! В середу по обіді нема науки в школі — саме добре назбирати ягід та грибів”.

Старі похитали головами і сказали: „Та се так”.

— Хай же буде і так! — каже староста. — То вже хиба на четвер дощ хай застається?

Але баби заверещали сильнійше за всіх: „У четвер? Боже борони! Та же в четвер в місті ярмарок, треба понести на базар молоко, кури продати, — бо копійки нема”.

А дівчата собі:

— А нам треба заполочи, голок, ниток.

— Як та, то хиба на п'ятницю відложимо? — радив отаман.

— Як то? — озвали ся майстри гонтарі, — хиба ви забули, що в п'ятницю у нас пильна ро-

бота: треба дах накривати. Вже краще в суботу.

— Про мене, хай буде і в суботу! — сказав вже трохи сердито отаман.

— От вигадали в суботу! а колиж посушити сорочки на неділю — невжеж на дощі? Вже в суботу ніяким чином дощу не треба! — закричали баби і перекричали всіх.

— Трудна з вами рада! що голова, то інший розум! колиж так — хай буде на неділю! — постановив вже гнівно отаман громадський.

— Е, ні! пане отамане, — каже дяк, — люди і в погоду мало до церкви заходять, а як дощ, то будуть хиба пан-отець, я, та паламар.

— Правду кажуть пан дяк! — озвалися парубки, а за ними і дівчата, бо вони дещо собі за танець пригадали.

— Ну, то вибачайте, — примнув на них отаман, — не можу вам поради дати, бо у вас у всіх одно цюб, а друге цабе тягне. Нащо здалась така громада? Яке путя з такої громади?

Отаман розсердився і мабуть ще багато де чого наказав би, та хмара потроху насунула на небо і дощ нікого не спитався, коли саме йому іти, а як ушкварив з усеї сили, — так усю громаду геть і порозгонив.

Працьовитий.

— Як тебе зовуть? — Михайло.

— А робити хоч? — Нехай-но!

— А борщу? — Не хочу!

— Аа пирога? — Хочби й два!

ДОСЬВІД.

—
Чому ви, дідусю, —
Питає онук —
Ідучи берете
Палицю до рук?
Чому?...Довго жив я,
Людий бачив, світ,

—

Тож важко носити
Досьвід многих літ.

УЧІТЕ СЯ.

—
Учіте ся, брати мої,
Думайте, читайте —
І чужого наuczайтесь,
Й свого не цурайтесь.

Бо хто свого не шанує —
Не має такому
На всій землі безконечній
Веселого дому.

Не цурайтесь того слова,
Що мати співала,
Як малого колисала,
З малим розмовляла.

**Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Чужі люди цурають ся,
В хату не пускають.**

ДЕ УКРАЇНА.

Надходили Зелені Свята.

Вечером всі клопотали ся, щоби прибрати хату. От уже наносили маю — зеленої осики, черемхи, бересту, а навіть кілька галузок калини, щоби всюда позамаювати.

Господар Петро попрятавав щось на подвір'ю, а коло маю був старий сивий як молоко дідусь і двоє дітей — хлопець і дівчина.

— Треба добре замаїти, — говорив дід до дітей — так замаїти, щоби завтра виглядало, ніби на нашої святій Україні.

І поставив дідусь дві великі осики по обох боках порога на дворі, а подальше ще дві. І зробила ся зелена вуличка перед порогом.

Навіть ворота дідусь замаїв.

А в хаті... Тут уже понаставляли маю по кутах, і над шафою, і до сволока поначіпляли, і за образами. Всюда май. У хаті стало ніби в лісі.

Тимчасом господиня і старенька бабуса і більшенька уже дівчина порали ся то в хаті, то коло хати.

Довго дідусь працював замаюючи, довго діти йому помагали.

Врешті все було скінчене і татарське зіле (липех, шувар, пахуча рослина, що росте на мочарах) вже лежало, щоби його завтра понакидати по землі, щоби пахло. В хаті почув ся запах зеленого листя і зіля. Дітям стало якось дуже весело.

— Видиш, — сказав тоді одинайцять літний Пилипко до сестри, — в нас нині так, як на Україні. Правда, дідусю, що так?

— А коли ні, — сказала молодша від Пилипка дівчинка, Сандуся, — бо на Україні ще краще. Правда дідусю?

— Ти не знаєш! — перебив Пилипко.

— Коли знаю! знаю! знаю!... — дріботала Сандуся, — і ще знаю! і ще знаю! бо мені дідусь більше розказували, ніж тобі.

— А коли мені більше...

— А коли бо мені! Ти не знаєш де Україна, — сперечала ся дівчина.

— А коли знаю! — впирав ся хлопець, — і я тобі зараз на мапі покажу де Україна.

— Ану скажи!

— А от слухай!... Там де ріка Дніпро, Дністер, Прут, де міста Київ, Львів, Полтава, Перемишль Харків, Тернопіль, Чернівці...

— Еге, еге, — перебила знов дівчина, — він, дідусю не знає всього... Ви найбільше знаєте, бо ви всьо знаєте. Ви, дідусю, розкажіть нам самі, бо він не знає. Розкажіть ви де Україна.

Дідусь погладив Сандусю по головці і зачав:

— Розказував я вам, тай ще скажу, що Україна дуже гарний край. Там і сади цвітуть, і соловейки щебечуть і жайворонки співають...

— А видиш! а видиш! — перебила дівчинка звертаючись до Пилипка.

— Пилипко добре сказав, — говорив далше дідусь, — що Україна там, де Дніпро і Дністер. Там велика Україна, а тепер вам пригадаю, що маленька Україна є також і тутка в нас на фармах і по містах. Чи я вам того не розказував?

— Ні, дідусю, ви ще нам не розказували, — загомоніли діти нараз. А коли вона тутки є, то ми хочемо її видіти. А чи і соловейки тут є також? Скажіть дідусю!

І дідусь зачав так говорити:

— Україна, мої внучаточка любі, Україна там, де Українці...

— Еге, еге, над Дніпром, — перебив Пилипко.

— Не тільки, Пилипку, над Дніпром, а всюда там, де є Українці. Де Українців багато, там й Україна велика, а де менше, там і Україна менша.

— А тутки? — запитав Пилипко.

— І тутки є Україна. Де є люди, що люблять свою українську мову, співають українські пісні, читають українські книжки, мають свої звичаї, там вже є Україна.

— А соловейки? — запитала дівчина.

— І соловейки є, — сказав дідусь.

— А деж они, дідусю?

— Де? А от коло мене. Хиба ви, мої внучаточка, не українські соловейки?!

Діти почувши таке подивили ся на себе, ніби хотіли запевнити ся, чи они справді со-

ловейки.

— Отже бачите, — продовжав дідусь, — Українці тут є, бо і я, і ви, і ваші родичі, ми всі Українці. Ми і по українськи говоримо, і пісні українські співаємо і звичаї українські шануємо, отже і тут є Україна.

— А які то наші звичаї? — запитав Пилипко.

— Які? А от хочби отсі Зелені Свята, отсей май — то наші звичаї. Так нині весь український народ позамаював свої хати. То наш звичай.

— А ще які? — запитала Сандуся.

— А от хочби паска на Великдень, писанки, а дідух на Різдво. Чи те все мають другі люди, от хочби Англійці?

— Ні, — сказав Пилипко.

Отже бачите, — сказав дідусь, — наша мова, наші пісні, наше письмо, наші книжки і газети, наші звичаї, те все робить нас Українцями.

— Але Дніпра тут нема, дідусю, — сказав Пилипко.

— Дніпра нема, Пилипку, — але є щире Українське Серце, щира Українська Душа. Вони важніші ніж сам Дніпро. Україна не починає ся від Дніпра, але від Українського Серця. Можна мешкати на березі Дніпра, а не бути Українцем.

Діти призадумали ся.

— І тому то, — говорив далше дідусь, —

завсїгди пам'ятайте, що ви повинні любити свою рідну мову, своє письмо, свої пісні, читати свої книжки і газети, шанувати свої звичаї, і інтересувати ся українським народом.

Діти пильно дивили ся на дїдуся.

— Чи не забудете, мої внучаточка, що я вам говорю?

— Не забудемо! не забудемо! — защебетали враз діти, — ми все будемо робити, як ви, дїдусю, кажете!

Тут мати покликала всіх до вечері. Роботи того вечера було багато, отже вечера спізнилася. Всі вже були досить голодні, а найбільше діти.

Та ще і при вечері діти нагадували дїдусеві слова.

— Я буду все по українськи говорити, буду замаювати хату, буду читати українські книжки і газети, а що ти будеш робити? — питав Пилипко сестру.

— А я буду... я буду... нечи паску, писати писанки і співати по українськи, — відповіла Сандуся і піднесла пальчик в гору, щоби ніби показати, що она все добре пам'ятає.

Діти того вечера були дуже вдоволені, а ще більше другого дня, коли в день побачили гарно замаєну хату і коли дїдусь оповів їм про такі свої пригоди, про які они ще не чули.

І діти ніколи не забували, що Україна там, де живуть щирі Українці.

БАТЬКІВ ЗАПОВІТ.

Умирав батько і каже синові: — „Сину мій, — уся моя худоба — і хати, і воли, і комори, — усе твоє. Тільки памятай мій заповіт: жий своєю працею та своїм розумом; нікому не скидай шапки в будний день, їдж паланиці з медом, а надбаєш ще більше, ніж я надбав”. От як умер батько, син зараз так і почав робити, як батько сказав; нікому не скидав в будний день шапки та їсть паланицю з медом. Минув рік — поменшало трохи худоби; минув другий — вже й воли попродав — лишився оден кінь на господарстві. Бачить син, що лихо, та і задумався: „Щож се воно таке? Казав батько що надбаю більше, ніж він придбав, — а тут вже й батьківщини поменшало”. Думав, думав, а далі пішов до дядька, розповів йому про свою біду і питається, що йому робити. Дядько йому й каже: — Та й розумний же ти вдався! І того не розібрав! Виїзди на роботу в поле, чи де не будь, ранше від других, то не будеш нікому скидати шапки в будний день, а тобі скидатимуть, як їхатимуть попри тебе, а ти робитимеш. А до дому приїзди пізнійше, — то тобі хліб здаватиметься такий смачний, як паланиця з медом — а тоді придбаєш ще більше, ніж батько”.

Син послухав дядька і почало тоді його господарство краснати.

Серед поля.

У полі
Тополі
Стоять,
З висока
Далеко
Глядять.

Їм знані
І люди
Й поля,
Се їхня
Прадідна
Земля.

Думають,
Щось шепчуть
Они...
Хто збагне
Їх шепіт,
Їх сни?...

Тополя.

ТОПОЛЯ.

По дуброві вітер віє,
Гуляє по полю,
Край дороги гне тополю
До самого долу.
Стан високий, лист широкий,
На що зеленіє?
Кругом поле, як те море
Широке синіє.

Чумак їде подивить ся,
Тай голову схилить,
Чабан в ранці з сопілкою
Сяде на могилі,
Подивить ся — серце мліє...
Кругом ні билини,
Одна- одна як сирота
На чужині гине.

ЯК ТРЕБА ЖИТИ.

Кажуть, жив собі один чоловік, хазяїн. Був він дуже праведний і такий старий був, що вже і правнуків діждав ся. І всі його, і свої, і чужі, любили і поважали, і як кому треба було в яким ділі поради, то вже до него ішли радити ся.

Прийшов час умирати старому. Зібрались коло него і свої, і чужі, всі плачуть, прощають ся з дідом. Почав він з дітьми прощати ся. Старший син заплакав та і каже: „Тату, навчіть мене, як мені жити без вас на світі”.

А старий каже йому: „Як ти си́ну народив ся на світ, так ми всі радїли, а ти плакав. Живи так, щоб як доведеть ся тобі вмирати, так щоб усі плакали за тобою, а ти сам щоб радїв, і не бояв ся стати перед Богом”.

Помер дїд, а слово його впало людям в душу. Тим не забули діда, і доси про него згадують та про його науку однін другим оповідають і розказують.

ВІРНИЙ ДРУГ.

У одного багатого купця був син. Дуже батько сина любив. Як виріс син, батько і каже: „Сину мій, маєш ти здоров'є, розум, науку. Умієш ти працювати добре. Навіть гроші ти маєш. Але ж нема в тебе одного і дуже дорогого”.

Син питаєть ся: „Чогож то, тату?”

Батько говорить: „Сину мій, найкоштовніший скарб — се вірний друг. Усе — і гроші, й скарби легко втратити, а з вірним другом тільки смерть розлучить. Отож придивляй ся, сину, до людей, зазнакомлюй ся та шукай собі вірного друга.

Син послухав батька і почав шукати друга. Батько давав йому багато грошей. Син не скупий був і незабаром було вже в него багато знайомих. Вони їли, пили і гуляли за його гроші, а йому казали, що вони йому вірні друзи. Так минуло троха часу. Одного разу батько питаєть ся: „Щож, сину, не знайшов ще щирої людини?”

А син каже: „Де вам, тату, — давно! У мене є більше як п'ятьдесят таких друзів, що все для мене зроблять.

— Ей, сину, — каже купець — ти дуже поспішаєш ся. То мабуть такі друзи, що за твоїми грішми дивлять ся, та і годі.

А син каже: „Ні, тату, вони вірні друзи і не кинуть мене любити, хоч би я й зубожів і нещасний був.

А батько знов каже: „Я живу на світі вже сімдесять років, багато зазнав і поганого і гарного, багато людей знав, але доси міг знайти тільки одного друга. Як же ти так скоро знайшов їх аж пятьдесят? Ні, не вважай за друга нікого, поки не вивіриш його. Дай, я тебе навчу, як вивіряти друзів.

Син каже: „Добре!”

Тоді батько казав зарізати вівцю, укинув її в мішок, а кровю з неї помазав синові одержу. Як прийшла ніч, він поклав мішок з зарізаною вівцею синові на плечі, навчив його, що йому треба робити і пішли оба з дому.

Пішли вони зараз до одного друга з тих пятьдесятьох, що син мав. Прийшли, постукали у ворота. Трохи згодом виходить сам господар — той друг — з ліхтарем у руках. Побачив він купцевого сина у скривавленій одежі, з мішком на плечах та і питається: „Чого се ти прийшов так пізно?”

А син і каже так, як батько навчив: „Друже мій, часто я казав тобі про те, що посварився з одним сусідою. Склалося таке лихо, що сеї ночі здивався з ним в темній приулку, і він напав на мене з ножом і хотів убити. А я, боронившись, якось ударив його і нехотя вбив. Тепер я боюсь, що дізнаються про се, що я вбив його навмисне та й посадять мене до тюрми. Тим то я забрав убитого у сей мішок і прошу тебе: сховай його у себе, поки дізнаються ся правди.

Друг подумав трохи та й каже: „Я би і сховав, та бачиш — хата моя така мала, що й живим нігде містити ся, — а деж я мертвого подію? Та й те ще: усі знають, що ти сварив ся з тим чоловіком. Побачуть, що його нема, зараз й догадають ся, що ти його вбив. Почнуть шукати мертвого і до мене прийдуть трусити, бо кожній знає, що я тобі друг. Отже, бачиш, тобі ні трохи не поможу, а тільки собі пошкоджу. Тим то й не можу сховати. Але за те я нікому не скажу, що ти убив”.

Син купця почав його просити-благати, але не допросив ся. Пішли вони до другого — і той так само каже. І так вони до кожного ходили і багато друзів обійшли — уже й ніч минає, а все нігде ратунку не дають. Тому купець і каже: „Ну, ходім тепер до мого друга. Я покажу тобі, чим відрізняється мій один друг від твоїх п'ятьдесять”.

І він повів сина до свого друга. Прийшли до него і йому також розказали. Той зараз їх у хату — ще й радий, що може допомогти другови, та і каже: „Не бійсь нічого — я сховаю мертвого у себе, а ви їдьте до мене на хутір. Там жийте доти, доки я полагоджу тут, щоб се діло розслідити та розібрати до путя. Як же не буде ніякої небезпечности, тоді вернетесь. Їдьте, а я вже тут сам усе зроблю”.

Тоді купець подякував другови та й каже: „Прости мені, друже, що я тебе дурив! Усе се я вигдавав, щоб навчити сина відріжнати справдішних друзів від несправдішних”.

ГОЛОС ДІДУСЯ.

Понад тими гороньками,
Сходить місяць з зіроньками;
А гень з школи біжать діти,
Біжать усі з книжочками.

Ой біжать вони біжать,
Аж в них серденька біють ся!
Щасливенькі вони дуже,
Бо всі пильно в школі вчуть ся.

А на горі тій високій,
Дідусь проживає — —
І стареньким голосочком
Дітям всім він так гукає:

Гей учіть ся любі діти,
Поки молоденькі!
І до школи що дня ходіть,
А будете щасливенькі.

Лині учіть ся ширі й пильно,
Що дня, що години — —
Будьте усі просвічені,
Темнота най гине.

Руки разом си подайте,
Як братя любіть ся!
А зі шкіл як вже вийдете
До добрих книжок горніть ся.

ПРАВДА, ТА КРИВДА.

Жило двох купців. Один жив по правді, а другий по кривді. Так всі і звали їх: одного Правдою, а другого Кривдою. Кривда був далеко багатший від Правди.

Одного разу вони зійшлись, та якось і забалакалися. Кривда каже: — Слухай, Правдо, — адже по кривді краще жити на світі”.

Правда каже: „Ні, не краще. Кривдою світ перейдеш, та назад не вернешся”.

Кривда каже: „Зробимо ось що. У мене худоби в десятеро більше ніж в тебе. Ходім, поспитаймо людей: як краще жити, по правді чи по кривді? Як скажуть по правді; — то все моє забереш; а як скажуть по кривді, — я все твоє заберу”.

Каже Правда: „Ні, се не до ладу буде. Се як би у Бога спитати ся, а люди, може і так, як ти кажеш, скажуть. Мені твого багатства не треба, та й свого добра дурно не губити-му, бо воно зароблене. Хай собі люди як хочуть думають, а у мене в голові свій розум”.

Кривда каже: „Бач, уже злякався, а вихвалявся!”

Правда каже: „Та нема нам про що сперечатись. Я твоїм робом не захну жити, а ти моїм слідом не підеши. А от краще: ти ще молодий, та й я не старий. Дасть Бог — поживемо на світі, — може побачимо, колись, як краще жити”.

Засміяв ся Кривда: „Добре!” каже. „Тільки здаєть ся мені, що схаменеш ся ти, та може пізно буде”.

Правда нічого йому не відповів.

Минуло після сего років трийцять, а може й більше. Правда і Кривда постарілись дуже, дідами поробились, та не доводилось їм стрічати ся. Аж якось одного разу вони і побачили ся. Кривда каже: „Давно ми, брате, не бачились — я думав, що вже й не доведеть ся бачи ти. Як ся маєш? Чи багато грешній надбав?”

Каже Правда: „Надбав я не дуже багато, а живу — дякувати Богу, не знаючи лиха. Сам вже робити не можу — старий вже, не здужаю, та послав мені Бог сина доброго та господарного — сам він про все тепер дбає”.

Питаєть ся Кривда: „А в тебе один син?”

— Один, — дочок нема.

Зітхнув Кривда та й каже: „А в мене, брате, так і сини, й дочки є, та тільки не жалують вони батька: нема мені від них помочи, ні шанни. Глянеш на них: і розумні, та совісти мало: тільки й знають, що батькове добро гайнувати. І хоч би спасибі сказав батькови за те, що надбав. Я вже їм нічого й не кажу тепер, і не бороню: робіть, думаю, що хочете. А гірко дивити ся! Увесь вік клопотав ся, дбав — скільки людей довелось одурити — надбав таки, повно і в хаті і в коморі, і в скрини, а що з того? Нема мені ніякої втіхи, ніякого спокою, ніякої шанни — свої діти зневажають. А тут ще

товариші-купці, колись приятелі, дурять тебе на всі боки; а там ще свояки на суд тягають, позивають ся... Невесела моя старість, брате!..

Побалакали так Правда з Кривдою, попращались та й знов розійшли ся. І подумав Правда: „Бідолашна ти людина, Кривдо! Не скажеш ти тепер, що по кривді добре жити, та не знав ти сего перше. Як би знав, то жив би не так. Був і в мене гріх: судив я тебе. А тепер бачу, що тебе не судити, а жаліти треба, бо ти й з богатством твоїм — такий убогий — найубозший чоловік”.

○

ПРО ДІВЧАТ.

Питає сусід малого хлопця:

— А що ваші дівчата роблять?

— Шиють, та співають, — каже хлопець.

— А що мама роблять?

— Поруть та плачуть.

— Ти дівчино не вмієш шити.

— Я ще навчуся.

— Не вмієш варити.

— Бо мені не дуже ще й треба.

— Не вмієш прати.

— А тобі що до того.

— Не вмієш танцювати.

— А брешеш, бо вмію вже давно.

— Ех, дівко, як ти погано співаєш.

— Що з того, коли довго.

—

ЗАГАДКИ.

---

1. Біла ріля, чорне насїне, хто вміє — посїє, хто знає — той відгадає?

2) Не корч, а з листочками, не сорочка, а шита, не чоловік, а розмовляє?

3) Без душі, без тіла, за сто миль залетїла.

4) Хто рано ходить на чотирох ногах, в полудне на двох, а вечером на трох.

5) Ой на горі — гай, під гаєм — мигай, під мигаєм — сапай, під сапаєм — хапай.

6) Деревлянки (або бляшанки) везуть, косянки січуть, мокрий Мартин обертає — ніхто не вгадає.

7) Кругленьким, маленьким до самого неба докину.

8) Повна піч паланиць; по середині книш.

9) У нашого дятка білих курий грядка.

10) Одно каже: „Свитай Боже“, друге каже: „Не дай Боже“, третє каже: „менї однаково як день так ніч лежати“.

11) Мать гладуха, дочка красуха, син кучерявий під небо піїшов.

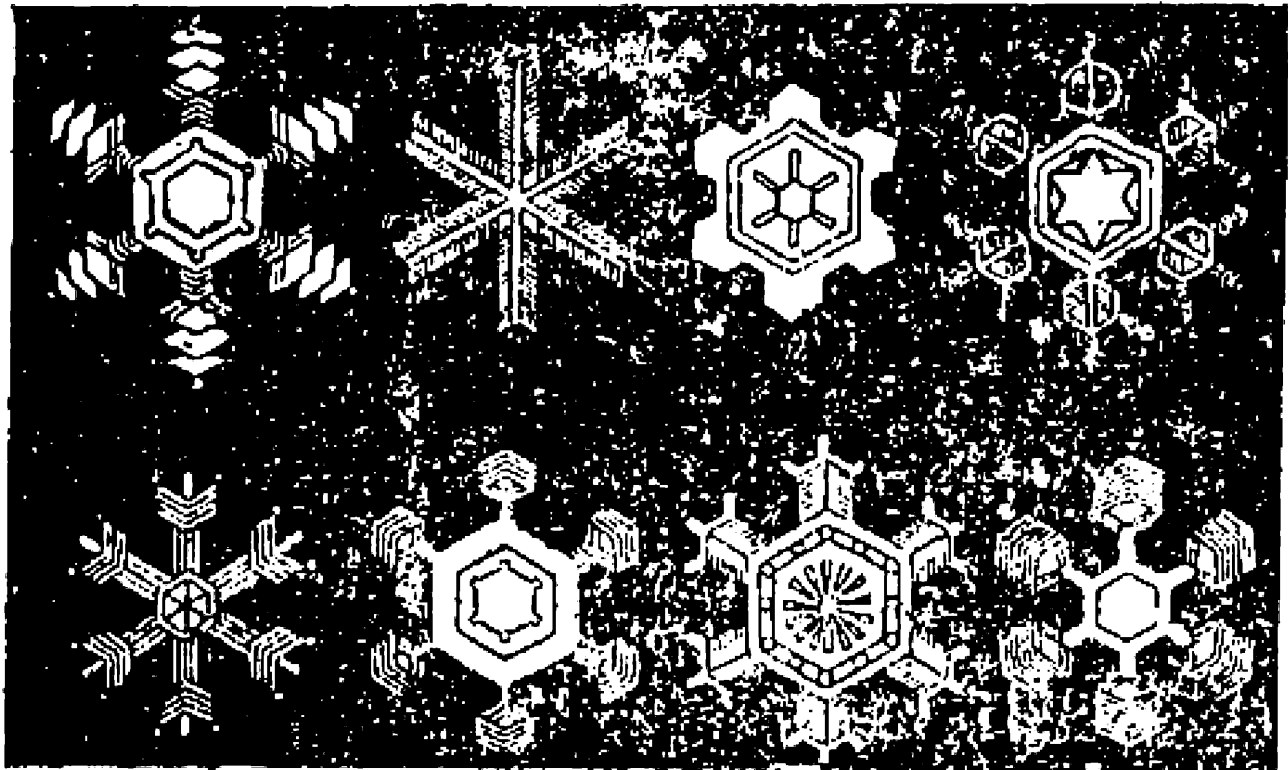
12) Коло прорубу сидить два голуби.

Відгадки.

1) Книжка; 2) Книжка; 3) Лист; 4) Чоловік; 5) Голова; 6) Ложка; зуби, язик; 7) Око; 8) Зуби і язик; 9) Зуби; 10) Вікна, двері, постіль; 11) Піч, вогонь, дим; 12) Очи.

СНІЖИНКИ.

Чи знаєте ви, що то за квіточки видно на повисшій образочку? Коли не знаєте, то я вам скажу.

Ви любите деколи дивити ся, як сніг падає — як снігові маленькі платочки летять один за другим на землю. І тільки їх тогди, що ніхто не порахував би.

Коли сніг падає, то ви винесіть на двір щобудь чорне — хустину, папір, чи що друге і нехай кілька снігових платочків на ту чорну річ упаде. Коли ви тогди придивите ся добре на ті маленькі сніжинки, то зобачите, що вони подібні до дуже гарних квіточок і зьвіздочок.

Колиб же ви подивили ся на них через побільшаюче скіло, то виділиб, що вони такі, як тут на образку — а деякі бувають ще інші. І всі вони такі гарнесенькі, що треба дивувати ся, як то вони такі гарні роблять ся.

У СНІГУ.

Була зима люта. Морози тріщали великі, сніги лежали глибокі. Сонце ненадовго зявилося на небі і знов зникло.

Одного дня воно не довго посвітило на небі і зайшло. Почало смеркати ся, а потім і ніч запала.

Тої ночі степом їхав чоловік Юхим Гризенко. Юхим був на базарі, але дуже припізнів ся. Всі його товариші, що приїхали з ним з одного села, вже порозїздили ся. Він сам смерком виїхав з міста. Спершу, поки видно було, він їхав дорогою. Білий сніг спершу відблискував у темряві, але потім і він почорнів. Тоді Юхим зовсім загубив дорогу. Йому треба було звертати на бік і він звернув не туди, куди треба. Він зобачив се не скоро і спинив ся. Вертати, подумав — буде далеко. Але я звернув скорше ніж було треба. Мій зворот був троха далі з сегож таки лівого боку дороги. Зверну я тепер з сеї дороги на право і поїду просто степом. Поганенька коняка зовсім змучила ся і ледви тягла санки. Щоби її лекше було, Юхим зліз з санок і пішов коло них. Санки їхали, як човен по хвилях. Де був м'який сніг або ямка, там вони грузли, а де твердий, йшли верхом; так вони все то поринали, то знов виринали. Юхим стряг в снігу часом по пояс, але все йшов, держачись за санки. Він думав: Аби тільки до поворотки добитись, а там я вже знайду дорогу до дому. І він по-

чав думати про те, що було дома. Він знав, що його вижидає його жінка Горпина з дочкою. Там тепер в грубі палить ся, тепло та гарно. Як згадував про се Юхим, то починав нукати на коняку, щоб вона швидше йшла.

А тим часом небо зовсім облягло хмарами і пішов сніг.

— Погано! думав Юхим і глядів довкола себе. Ніч була темна і сніг ішов густо. Він вже обліпив усю бороду Юхимови і всього його обліпив білим кожухом. Юхимови ще душе зхотіло ся до дому. Він крикнув на коняку: „но!“ і сам пішов швидше.

Він йшов довго і важко. Йому не було холодно, бо він втомив ся і йому стало душно. Але йому схотіло ся спати, а спати не можна бо замерзнеш. І він як міг силував ся йти, хоч і дрімаючи.

Якось він почув, що падає. Він хотів вхопити ся за санки, але коняка поминула його. Юхим повалив ся в сніг. Він чув, як холодний сніг діткнув його облича, а потім йому здавало ся, що наче він тихенько його прилягає.

— От гарно! подумав Юхим, засипляючи. А кінь пішов далі сам. Він йшов, часом спиняв ся і стояв, щоб відпочати, а потім знов йшов. Він нащурював вуха і прислухував ся, шукаючи дороги до дому. Там він йшов всю ніч, а рано виїхав просто на своє село.

Юхимова жінка Горпина побачила, що сани візять в двір, а на них ніхто не сидить. Вона подумала: Деж се Юхим? Чи не спить на

санках? Вона вибігла з хати. На санках не було нікого. Спершу Горпина ніяк не могла зрозуміти, що се. Але потім зрозуміла, упала на санки і заголосила.

Сусіди почули плач і збігли ся на подвірє. Всі побачили, що Юхима нема. Отаман зараз приказав їхати шукати Юхима. Сусідки потішали Горпину, але вона їх не слухала і все біла до санок головою, голосячи: На що ж ти мене покинув? Що ж я в світі буду робити без тебе? Як я, молода, без тебе буду жити?

Прийшла Горпинина мати і відвезла її до хати. Люди поїхали в степ шукати Юхима.

Але шукати було погано. Зараз за селом ще було знати сліди від саний Юхимових, але далі в степ сій слід зникав, бо його засипало снігом. Люди їздили сюди й туди по степу, шукали два дні і нічого не знайшли. Другого дня потомлені вечером вертали до дому. За ними бігла собака та нюхала в повітрі носом. Коли отсе собака стала на одному місці і почала гребти ногами сніг і гарчати. Вона гарчала спершу тихо, а побачила, що люди вже відїхали далеко, загавкала голосно. Люди все їхали. Собака сіла на тім місці на задні лаби і голосно завилала. Люди спинили ся і сказали: Чого вона вие? Що там таке? Чи не Юхим під снігом?

Люди вернули ся, підїхали до собаки. Вона сидїла над дїркою в снігу, а з дїрки йшла нара. Люди закричали: Чекайте! тут щось є!

Вони повставали з саний, взяли лопату

і почала відкидати сніг. Відкинувши троха, вони побачили мов печеру в снігу, а в тій печері Юхима.

Люди сказали: Замерз, бідолашний!

Оден парубок поліз в яму, щоби витягнути мертвого і взявши його скрикнув: та він теплий, живий, — він спить!

— Справді?

— Йй бо!

— А ну, тягни його сюди!

Парубок підняв Юхима і подав його людям. Люди витягли його. Він справді тільки спав, але так спав, що нічого не чув, що з ним робили.

Люди положили його на сани і повезли до дому. Юхим лежав в снігу дві добі. Мороз був великий, а він не замерз. Він не замерз тому, що довкола него був сніг. Сніг робив так, що йому було тепло. В чоловіка з тіла виходить тепло і коли те тепло буде держати ся коло тіла, то людині буде тепло, а як буде відходити, то людина замерзне. В Юхима з тіла виходило тепло, сніг придержував те тепло і оно не дало йому замерзнути.

Як ви добре одягнете ся в одежу, то се на те, щоби та одежа придержувала тепло коло вашого тіла. Тепло, котре зістаєть ся коло вашого тіла, гріє його, а не одежа; одежа тільки не пускає розходити ся теплу геть від вас.

Сніг Юхимови був за одежу. Сніг його

не грів, але не давав теплу розлітати ся і Юхим не замерз. Його привезено до дому і він спершу був хорий, але потім подужав.

КІЛЬКА ПОЯСНЕНЬ.

Що се таке степ? Степами називають ся на Україні широкі поля, порослі, великою буйною травою. По анг. степ називає ся „прері”.

А що се базар? Посеред містів на Україні буває широке порожнє місце, де люди привозять всякі річи на продаж, а другі купують. Таке місце називає ся базар, або торговиця. А таке продаване і куповане називає ся ярмарок.

СВЯТИЙ НИКОЛАЙ.

Святий то Николай, —
Як ще він жив на світі,
То дуже він любив
Малі, а добрі діти.

І все до них казав:
„Ви, любі діточки,
Найкраща річ для вас
Гарненькі книжочки.

„Бо кілька діти у книжках,
Що доброго читають,

То в небі тільки з радощів
Ангелики співають.

„А кілько в задачах у вас
Буде розумний, гарний склад,
То тільки в небі сам Ісус
Роботі вашій рад.

Учіть ся, діточки, що сил,
Бо треба ся учити,
А я вас за ваш труд
Буду благословити.

КАЗАН (БАНЯК).

Один чоловік позичив у свого сусіди на якийсь час великого казана. Як вже не було треба чоловікови казана, відніс він його назад сусіді. Тільки як ніс, забув виняти з чужого казана свого маленького казанчика, що там лежав. Приносить, та і каже: „Спасибі тобі за казан”!

Сусід подивив ся у казан, аж там лежить другий казанчик. Він і каже: „А сей звідки взяв ся?”

Чоловік каже, шуткуючи: „Се мабуть в твого казана народило ся молоде.

Сусід і зрадів: — „Коли так, каже, то я беру собі обидва”.

І зараз обидва взяв і сховав. Чоловік нічого не сказав і пішов.

Трохи пізнійше знов приходить той чоло-

вік до сусіди казана позичати. Той аж зрадів, та так дає йому: „На, — каже, — на!”

Взяв чоловік казана і не вертає. Минув тиждень і місяць, а казана все не приносить. Тоді сусід каже чоловікові: „Віддай же мені мого казана!”

Чоловік відповів: „Та я віддав би, та твоїй казан вмер”.

— Ото, — каже сусід, — деж таке видано, щоб казани вмирали?

А чоловік йому говорить: „А де-ж таке видано, щоби казани дитини мали. Як може казан мати діти, то може і вмерти”.

Тоді сусід, вернуv до дому і більше не згадував за казан. Та вже чоловік сам прислав йому казана, а свого маленького казанчика відобрав.

ЛІНИВІ ЛЮДИ.

Лежить чоловік в саді під аблінкою, а на дворі душно — спека така, аж вялить.

— От добре-б було, як би так аблоко впадо само мені в рот — каже чоловік.

А жінка:

— І хоче ся тобі говорити в таку спеку.

Коло млина, коло броду
Два голуби пили воду;
Напили ся — полетіли,
Крилоньками злопотіли,

СОН МАТЕРИ.

Отцівська і материнська
молитва з дна моря ратує,
а проклін в калюжі топить.

Колисала мама свою недужу дитину. Сама вона смутна та зажурена — і так вже боялась, щоби воно не вмерло... Дитина важко, а часом глибоко зітхала, а мати все смутнійше й смутнійше дивилась на своє мале немовлятко.

Коли наче хтось стукнув — і входить ніби убогий чоловік, старезний дід, одягнений наче в кінську попону; бо в ній було таки тепло, а дідови того тільки й треба: бо була вже люта зима. На дворі все було покрите снігом, та льодом, а вітер віяв такий пронизуючий, що аж твар замерзав.

Дід увесь тряс ся від холоду; дитинка на часиночку заснула. Мати тим часом налила в горнятко молока й поставила до печі, щоби загірлось. Дід колисав дитину, а мати сиділа на стільчику проти него і дивила ся на своє хоре дитя, що важко дихало. Потім бере за рученьку дитину та й каже:

— Адже правда — воно зістанеть ся живе? Аджеж Бог не відбере його в мене? — питає.

А дід, — бо то була сама Смерть, — так якось чудно покивав головою: воно, неначе, значило — і правда, і ні. Мати потупила очі — і на щоках в неї покотили ся сльози... Голова її стала важкою, і почало ся її дрімати, бо вона

вже три дні і три ночі, як очі стуляла. От, задрімала вона, та й тільки на одну хвилинку, небавом схопила ся і затремтіла від холоду.

— Що се? — питає вона, озираючись на всі боки. Та діда не було вже більше і єї дитини не стало: дід поніс єї з собою.

Сердешна мати вибігла з хати і давай кликати свою дитину.

На дворі, в снігу, сиділа якась жінка в довгому, чорному убраню. І каже:

— В тебе в хаті смерть була; я бачила, як вона вибігла звідти з твоєю дитиною; вона йде швидше від вітру і ніколи вже не вертає того, що взяла!

— Скажи тільки мені: якою вона йшла дорогою — питає мати. — Я вже сама знайду її.

— Дорогу я знаю, — каже жінка в чорнім убраню, — та перше, ніж скажу тобі, ти повинна заспівати мені усіх тих пісень, що співала своїй дитині. Я дуже люблю ті пісні; я їх давнійше колись чула. Я — каже — ніч. Я бачила як ти й плакала, співаючи пісні.

Так сидить ніч мовчки і не поворухнеться. Тоді мати ламаючи руки, заплакала та й почала співати.

Богато було тих пісень, а сліз ще більше. Ніч тоді і каже:

— Іди праворуч в темний сосновий бір: я бачила, що смерть туди пішла з твоєю дитиною.

Посеред бору сходилось дві дороги. Прий-

шла мати на перехресте, тай сама вже не знає — якою йти єї дорогою. А там ріс терновий куш а на нїм не було ні листя, ні цвіту, бо було вже зимно, аж сомплї з леду пообвисали на вітах тернових.

— Чи тут не переходила смерть з моєю дитиною?

— Перходила, — каже терновий куш, — тільки я не скажу тобі, якою вона пішла дорогою, аж поки ти не нагрієш мене своїми грудьми. Я тут мерзну на смерть, — швидко стану дійсною кригою.

Нїчого робити — пригорнула мати куш до своїх груднїй, — та так міцно, що він почав аж розмерзатись. Колючки з терну повстрягали їй в груди — і кров спливала великими краплями. А куш розпустив свіже зелене листє і зацвив серед зимної ночі; то, бачите, при недоли так тепло на серци у матери. І куш сказав їй ко-трою дорогою іти.

Так приходить вона до великого озера; а на нїм нема ні корабля, ні човна. І озеро ще не цілком замерзло, щоби по леду було можна перейти; а в брід іти було не можна, бо воно було глибоке. А перейти треба: вона хотїла знайти свою дитину. От, лягла вона на землю, щоби те озеро випити; та випити озеро не сила чоловікови. Але сердешна мати в тяжкім горю все думала, що може станеть ся чудо.

— Нї, сего не буде! — сказало озеро: — Пожди, краще поміркуємо, що нам робити?

Я дуже люблю збирати перли: а в тебе очи — то дві найкрасші перлини, які мені доводилось бачити. Хочеш, виплач їх в мене, тоді я пове- зу тебе в ту велику теплицю, де живе Смерть та ходить за квітками й деревами; а там кожде дерево, чи кожда квітка — все то душі людсь- кі-ж.

— Ой, чогоб я не дала, щоби тільки мені знайти свою дитину! — каже з сльозами мати. Та ще дужче заплакала, — і очи її упали на дно озера і стали з них дві найдорозші перли- ни. Тоді озеро підхопило її в одну мить хви- лєю і перенесло на той бік, де стояв чудовий будинок, на кілька миль довгий. Напевно не можна було сказати, що то таке — чи то гора з лісом та печерами, чи то палати. Та бідна мати нічого не бачила, бо вона виплакала свої очи.

— Де мені тут Смерть знайти, що взяла мою малу дитину? — питає.

— Вона ще сюди не приходила, — каже сива, як лунь, бабуся, що стерегла теплицю в Смерти.

— А як ти сюди добила ся, хто поміг тобі? — питає бабуся,

— Бог мені поміг! — відповіла: — Він — милосердний, певно, що й ти милосердна бу- деш та скажеш, де мені шукати мою дитину?

— Не знаю! — каже бабуся. — Та ти ні- чого й не бачиш! Богато квіток та дерев появ- ло сеї ночі; от швидко Смерть повернеть ся,

і пересадить їх. Адже ти знаєш, що в кожного чоловіка є своя квітка, або дерево життя: воно зроблене так саме, як і чоловік. Хиба зверха вони все одно, що й одні й другі рослини, а в середині в них серце беть ся. Дитяче серце також може битись! От дивись, може пізнаєш свою дитину! по тім, як беть ся серце в неї. А що ти даш мені, коли я скажу тобі, що ще треба робити?

— Нічого не маю тобі дати, — каже смутна мати, — але я піду задля тебе хоч би на край світа.

— Сего мені не треба! — каже бабуса. — Віддай мені краще своє дороге, чорне волосє. Тиж сама знаєш, яке воно хороше; воно мені дуже подобалось! А я, коли ти хочеш, дам тобі своє сиве; все таки краще, чим ніщо!

— Та й тільки! — каже вона. — Бери, бери, — тобі з радістю віддам його. І віддала вона бабуси своє викохане хороше волосє, а замість него, взяла сиве, бабусине.

І пішли тоді вони в велику теплицю, де росли перемішавшись, гарні квітки та дерева. Там стояли під склом гарні гіяцинти і троянди. Були тут і великі дерева в малих горщечках, рожеві завбільшки з дерево. Тут росли і водяні рослини, одні зовсім свіжі, а другі прив'ялі; водяні гади лазили по них і чорні раки повпивались в стебла їх. Тут стояли і пальми розкішні і дуби та платани, стояла тут і петрушка і тміль в цвіті. Кожде дерево чи квітка

мала своє ім'я, в кожному ховалось жите якогось чоловіка. Ті люди ще жили — оден в Китаю, други Гренляндії... крігом по цілім світі. їм було там тісно, аж трохи горшки не лускали; росли там і маленькі квіточки на пухкій землі обложені маленьким мохом до самої землі. Сердешна мати нахилилась до самої маленької ростинки, та прислухувалась, як беть ся серце, та між цілими мільйонами таки пізнала серце своєї дитини.

— Ось воно! — скрикнула вона і простягнула руку до маленького василечка, зовсім слабого, що стояв, похиливши на бік головку.

— Не займай його — каже бабуся. — Стань ось тут, а як прийде Смерть, бо я її сподіюсь в кожній хвилині, то не давай зривати сеї квіточки; скажи їй, що ти всі другі квітки позриваєш: вона злякається! Вона за все се дає відповідь перед Богом: ні одної рослинки не може вирвати, поки Він не дасть свого дозволу!

Аж ось зразу понесло по теплици крижаним холодом, і сліпа мати почула, що то Смерть йде.

— Ти як сюди знайшла дорогу? — питає вона, — що швидше зайшла від мене?

— Я — мати! — відповіла вона.

І Смерть простягнула свою довгу руку до тої маленької квітки; та мати так міцно-міцно, а проте обережно, закрила її руками, що вона навіть не доторкнула ся до жадного листочка.

Тоді Смерть дихнула на її руки і мати по-

чула, що се холоднійше від вітру, а руки її упали від знесиля.

— Ні, тобі зі мною не справитись! — сказала Смерть. — Я тільки те роблю, що Бог хоче! — Я садівниця в Него. Я беру всі квітки та дерева і пересаджую їх в райському саді, у невидимий край. А як вони там ростуть, що там діється — того я не мушу тобі сказати.

— Віддай мені моє дитя! — сказала з сльозами в очах мати, і плакала, і благала.

А далі, як вхопить за дві хороших квіточки, як закричить на Смерть:

— Я всі твої квітки позриваю! Що мені зісталося при моїм горю?

— Не займай їх! — каже Смерть. — Ти от плачеш над своїм нещастем, а сама хочеш зробити нещасною ще й другу матір?

— Ще другу матір! — сказала сердешна мати і в ту мить випустила з рук обі квітки.

— На тобі твої очі, — каже Смерть, — я добула їх на дні озера; вони так ясно блищали, — я її не пізнала, що то твої очі. Візьми їх назад; вони тепер ще яснійші, ніж були; і потім дивись ось-сюди — в сей глибокий колодязь. Я скажу тобі, як звуться оті дві квітки, що ти хотіла зірвати, — і ти тоді побачиш усю їх дальшу долю, усе їх людське жите. Ти побачиш, що ти хотіла згубити!

От і почала вона дивитись в колодязь; а на серці ставало так радісно, бачучи, як одна з квіток була справдішнім щастем за для ці-

лого світа, яке було там щасте і радощі кругом неї. І побачила вона жите й другої: а тут тільки й було, що клопоти та нужда, горе та муки.

— І те, й друге — воля Божа! — каже її Смерть.

— Котра ж квітка нещасна, а котра щаслива? — питає мати.

— Сего я тобі не скажу, — відповіла Смерть, — а знай тільки, що одна з квіток квітка твоєї дитини. Ти тепер бачила його долю, яка вона буде, бачила долю своєї рідної дитини!

Тоді голосно закричала мати:

— Котра-ж з тих — квітка мого сина? Кажи, кажи мені! Поратуй безневинну дитину, ратуй дитя моє від усього того нещастя! Візьми вже краще, та занеси його у царство небесне! Забудь мої сльози, мої благання, — забудь все, що я робила!

— Я тебе не розумію! — каже Смерть. — Чи ти знову хочеш взяти свою дитину, чи я мушу нести її в ту сторону, котрої ти не знаєш?

Тоді мати з горя ще дуще заламала обі руки, унала навколїшки і просила Бога:

— Господи! Не слухай мене, не слухай, коли я що прошу в Тебе проти волі Твоєї: вона одна благая! Не слухай мене!

І голова її схилилась на груди.

Минула довша хвиля і нещасна мати над колискою отворила очі.

Що се? Чи справді дитина її умерла, чи все те тільки сніло ся?

Мати оглянула ся кругом і побачила, що й сонечке засвітило через віконце до хати, а її дитина простягає до неї ручки.

І аж тепер зрозуміла мати, що і дід той і все те, що она бачила, то був тільки сон. Довго не спала вона сидючи коло колиски і так змучила ся, що сидючи заснула, не знаючи коли.

Як же тїшила ся она тепер, що все те був сон, того і не сказати. І тепер упала она на колїна і так вже щиро та сердечно молила ся, що того оповісти не можна.

Такою молитвою молить ся тільки одна Мати.

НЕ МОЇ НОГИ.

Серед ліса, серед гаю
У неділешний обід
Заснув там хтось у чоботах,
Прокинув ся без чобіт.
Прокинув ся, протер очи,
Разів кілька позїхнув,
Разів кілька босі ноги
Із подивом повернув.
— „Не мої се, каже, ноги,
Присягаю на чім світ,
Бо мої в чоботах були,
А сі — босі, без чобіт”.

С. Руданський

ДОБРИЙ ХЛОПЕЦЬ.

Саме коло нашого місточка зроблено міст через річку. До нашого міста залізниця іде через той міст. Отже послухайте, що там стало ся.

Одної весни повінь була велика і кригу таку гнало, що аж страх. Хоч і добрі понід мостом стовпи були, а як почало страшенно великими кригами раз у раз гупати, то затріщали стовпи. Зразу тільки тріщали, а далі ломатись зачали. Розбило кригами аж два стовпи.

Позбігали ся коло мосту люди, дивлять ся, і говорять, що тут робити. Коли хтось з людей каже: „А ось скоро вже і машина з міста надїде”.

Люди налякались: міст такий, що тільки тільки держить ся —ось-ось зовсім звалить ся. Як виїде на него машина, — так увесь поїзд повалить ся в воду. Де хто каже: „А машинїст побачить, що коло мосту люди, та й припинить машину”.

А ті знов на те: „Алеж мосту не видно за горою”.

І справді коло самого мосту є гора, і зза неї машинїстови мосту не видно буде. Машинїст не знає, що з мостом стало ся. Він може так розїгнати машину, що не встигне її зупинити, поминувши вже гору і побачивши, що з мостом лихо. А як заїде на міст, то увесь поїзд з сотнями людей впаде у воду.

Люди налякались, і не знали що робити,

як перестерегчи тих, що їхали машиною. Всі кричали, бідкались і не могли нічого вигадати.

Серед людей був хлопець, 12 років: звали його Євгеном. Поки люди клопотались, він з усеї сили побіг назустріч поїздові. Він побіг і думав: „Стріну поїзд — зупиню”.

Ось він поминув вже гору, вибіг на рівне — глянув, аж довгий, довгий поїзд біжить йому назустріч з усеї сили.

— Крикнути хиба? — проймануло в голові в Євгена.

Але кричати не варта було. Поїзд так стугонів та гуркотів, що ніхто не почув би того гукання.

— Господи! щож мені робити? — подумав Євген і в грудях у него похололо. — Як його зупинити? Ось-ось поїзд добіжить сюди, і тоді сотки людей впадуть в річку.

І відразу догадав ся, що робити. Він кинув ся на колію і став на її. Машина як птах лінула просто до него. Як що вона не зупинить ся — усі вагони переїдуть через хлопця.

Але хлопець не зійшов з колії. Він почав махати руками і кричати з усеї сили. Він сам не розумів, що саме він кричав, але гукав, щоб його почуто було, щоб його помічено було.

І справді його помічено. Машиніст, що провадив поїзд, побачив його і почав свистати у паровий свист і махати руками, щоб хлопець зійшов з колії і пустив поїзд.

Але хлопець не зходив. Він стояв і все гукав і все махав руками. А поїзд насував страшен

но швидко і в тому поїзді, як що він не спинить ся, була смерть Євгенови. А Євген стояв, бо знав, що коли він зійде з колії, то сотки люднй, що їх везе машина, загинуть.

Але ні. Поїзд пішов тихше. Се зупиняє його машиніст, щоб не задавити Євгена. Серце з радости так і затріпоталось в хлопця в грудях. Ще трохи — і ось, поїзд спинив ся мало не перед хлопцем.

Алеж сеї хвилі, як поїзд став, машиніст скочив з него, і страшенно розлючений, кинув ся на Євгена.

— Я тобі дам, ледащо, як зупиняти поїзд! — крикнув він і почав з усеї сили бити Євгена кулаками по чім влучав.

— Я тобі дам! я тобі дам! кричав він і все бив та бив хлопця.

— Стій! стрівай! — загукало щось.

Але розлютований машиніст того не чув. Він вже тоді почув, як якісь люди вхопили його і відняли його від хлопця. Се прибігли люди від моста, кричучи: „Що ти робиш, дурний? Та як би не він, ви всі згинули би”!

І вони розказали йому про міст.

Люди, що їхали в поїзді, повиходили з вагонів і слухали се. Великим дивом дивувались вони, як дізнали ся, що як би не Євген, то не були би вони живі. І страшно, і радісно було всім, всі почали дякувати Євгенови, жалувати, цілувати його. А Євген не міг і слова вимовити, і хто його знає, хто був більше збентежений: чи той машиніст, що по дурному бив

хлопця, чи сам Євген. Всі пішли дивити ся на міст, а далі скинулись грішми і надавали Євгенови гроший чимало. Але він не хотів їх брати, бо сором було їх брати. Та силоміць примушено його.

Того дня Євген був дуже радий, тільки не грішми, а тому, що пощастило ся йому виратувати від смерти тільки людей.

СЛАВА ТИМ ДІТЯМ...

Слава тим дітям,
Що все працюють,
Таких на світі
Люди шанують.

Такі зазнають,
Добра і долі,
І жити будуть
В щастю на волі.

Їх край полюбить,
Полюблять люди —
І діла їх добрих
Він не забуде.

Слава тим дітям
Що все працюють,
Що пильно вчать ся,
І не дармують...

С. М. Дорошук,

ЯК ДЕЯКІ РАТУЮТЬ?

Іван та Гаврило стоять над рікою та пильно дивляться на воду в якій починає тонути чоловік, що якийсь час плив серед ріки, поки зовсім не вибив ся із сили. Нещасний кричить розпучливо за помочню, добуваючи ostatnich сил, щоб удержатись на воді.

Іван: Гавриле, дивіть. Во-во, таже топить ся!

Гаврило: Ой топить ся, бідолаха, топить ся!

Іван: Тай кричить „ратуйте!“

Гаврило: Кричить, сердега, просить ся.

Іван: Отби його витягти!

Гаврило: Еге. Отоб виратувати чоловіка від смерти.

Іван: А онде й човен стоїть, ним би можна підіхати!

Гаврило: Правду кажете. Лиш би підіхати човном, кинути вужевку і чоловік бувби живий.

Іван: От-дивіть ся: виринув!

Гаврило: І справді, виринув, сердешний!

Іван: От-би тільки на човен і можнаб тее..

Гаврило: Можнаб, ая, точнісько можнаб!

Іван: Ого, вже нема, тільки бульки здули ся.

Гаврило: Ов, пішов на дно, сердешний!

Іван: Так вже на роду йому написано, щоб такою смертю вмерти!

Гаврило: Та, вважаєте, вже така планета йому вийшла.

Іван: Та ніби то... але якби був так хто хопивсь на човен та поїхав, то можнаби було тее...

Гаврило: Та ніби ая, якби так, то можнаб було. Чому ні... А царство небесне небіщикови...

Оба жалуючи відходять:

ХОЛОДНО.

Сидить голий циганчук

Аж мало не плаче.

— Тату — каже, — холодно!

Зуб до зуба скаче!

А той йому — поясок:

— Та на! Не жури ся!

Коли тобі холодно,

То підпережи ся.

С. Руданський.

У КОГО ШВИДШЕ?

Дала мама кожному з дітей, доні Галі і синкови Грицеві, по грядочці, щоб вони посадили квіток. Діти й посадили. А мати й каже: Хто буде краще пильнувати, у того квіточки швидче й краще зацвітуть! — От, Галя глядить свою грядчину, — поле її, та подиває. Такі хороші „чорнобривчики” вирости, — от-от зацвітуть!

Глядить свою грядчину й Гриць, тільки трохи не так пильнує, як Галя: а хочеться йому, щоб у него чорнобривчики швидче зацвили.

От раз ранком бачить він, що чорнобривчики вже починають розпукатись, — уже той зелений вершочок наколовся й звідти визирають кінчики пелюсточок, — тільки ще ледви показують ся. Та мов-би Галині квіточки швидче розцвітуть ся...

Взяв тоді Гриць розколупав свої квітки, повипростовував пелюсточки, та й тїшить ся: — „От тепер мої квіточки швидче розцвітуть ся, — швидче ніж у Галі.

Аж пригріло сонце о-півдня, — Грицеві чорнобривчики й повяли... А Галині так хороше зацвили другого раня.

СВЯТИЙ ВЕЧЕР.

Різдвяні звичаї у всіх Українців дуже подібні, майже однакові, а коли і є які різниці, то дуже маленькі.

Я вам оповім, як я святкував колись малим хлопцем в старім краю Святий Вечер.

Кілька днів до свят я вже думав тільки про свята.

Сушеної риби (судака) родили давно, вже кущили, і я дрібку її виціпнув і покушав, яка она добра. Та їсти буду аж на Святий Вечер.

Кілька днів перед святами в хаті приготувляли ся до свят. Пекли книші (такий хліб, на верха якого дають цебулі з олієм; їх не всюда печуть), потім варили всякі пироги, рибу, голубці і багато чого другого.

На Святий Вечер всі домашні постили, а я постив також, але не цілий день. В полудне так зголоднів, що сказав мамі тихесенько до уха:

— Мамо, я щось вам скажу.

— Кажи, — сказали мама.

— Я дуже хочу їсти.

Мама засьміяли ся і кажуть;

— Бачиш, дурнику, що я тобі казала, щоб ти не постив. Ти ще малий до посту.

І зараз дали мені їсти.

Тай постити тогди дуже тяжко, бо видиш, як все варять, смажать, печуть, все пахне аж за душу хапає.

Тато на двері приготувляли поживу для

худоби на свята, січку різали, рубали дрова на паливо.

От вже й вечер приходить, отже я чекаю, коли внесуть дідух до хати. Дідухом називають деякі люди солому, що стелять на землі, а інші називають сніп пашні, що ставлять в куті за столом. Та не всюда сніп ставлять. В нас снопа не ставили, хоч ставили його деякі наші сусіди.

От вже темно. Мама забирають все, що було порозставляване по хаті, бо тато мають принести дідух. За хвилю чути татів хід і в сінях занесестіла солома. Я отворив двері і тато з величезною вязкою соломн, яка ледво втиснула ся в двері, увійшли до хати. Переступивши поріг сказали:

— Дай Боже добрий вечер!

— Дай Боже здоров'я! — відповіли мама і всі, що були в хаті.

Се був дідух. За дідухом до хати увійшло багато морозу і в хаті стало видно багато пари, яка зимном остудила хату. Я почав розстелювати дідух по цілій хаті, а мої брати і сестри мені помагали. Нам казали, що треба квокати, щоби квочок було багато і ми розстелюючи солому казали: — Кво-кво-кво-кво....

Деякі діти також мекають, аби вівці вели ся, мукають і ще що. Се звичайно робить ся для жарту, для втіхи дітям.

Потім тато принесли сіна і зачали розстелювати на столі, а також на лавках, щоби було

добре сидіти. Сіно на столі накрили білим настільником (скатертю).

От мама вже лагодять ся ставити на стіл. Всі засідають вочисто коло стола. Мама ставлять кутю (в нас казали „кітя”; а інші люди називають „пшениця”). А ся кутя з медом і маком (деколи з цукром).

От вже все готове. Всі встають і молять ся, а потім тато набираючи першу ложку куті, кажуть:

— Дай Боже всім здоровля і щоби́сьте другого Святого Вечера дочекали! — на що всі відказують:

— Дай Господи! — і забирають ся до вечері.

Але згадаю ще одно. Тато взявши трошечки куті в ложку, кинули її до гори, де она причепила ся до стелі. Се на те, щоби роя злапати. Оно нагадує ті часи, коли на Україні було тільки пасік, що кождий чоловік міг для себе злапати в літі роя.

По куті їли капусту з крижалок (дехто каже: крижівок), пироги з бараболів, з капусти, із сливок, з грушок, голубці з гречаних круп (дехто варить голубці з рижу і ще чого), сушеню, варені сливки, підпсеньки (опсеньки), варені бураки, рибу, пампухи, печені пироги, а може ще де що. Всего їли по трошечки.

По вечері зачиннали ся коляди. Найперше колядували „Бог предвічний”, а потім всяких других. В нас вміли майже всі коляди, які є в

каптичці. Декотрі коляди я дуже любив, як приміром: Предвічний родил ся под літи. Видів Бог, видів Сотворитель. Нова радість стала і другі. Я їх вмів і співав і перед святами і по святах. Дехто приходив з свояків, або сусід і всі гуртом колядували.

Пізнійше загодили ся вести „вечеру” до татових і маминих родичів, отже до моїх дідунів та бабунь. Для мене нова втіха. Я вбираю ся, мама загодять колачі і книші, які повеземо як „вечеру”.

Так старші сини і дочки, що вже мешкають окремо, бодай на хвилюку зійдуть ся з своїми родичами в сей Святий Вечер, або бодай своїми дітьми пішляють дарунок своїм родичам. Приємно оно і старим, дідусеви і бабуні, що дістають вечеру від своїх синів, дочок з рук онуків; приємно тим синам і дочкам, а може найприємнійше онукам. Так родинна звязь відновляє ся.

Виходимо на двір, сідаємо на сани і їдемо. А по селі багато людей їздять, везуть „вечеру”, а деякі діти несуть „вечеру” пішки.

Приїздимо до дідуся. Я несу до хати в хустці „вечеру” і переступивши поріг кажу:

— Просили вас тато й мама і я прошу на вечеру.

Мене радо приймають, саджають за стіл, дають їсти. Бабуня винитують мене, припрошують їсти, дають сього і того. Потім колядуємо. І цілий вечер такий веселий, як ніколи.

Пізно в ніч. Вже всі хочуть спати і ми збираємося до дому. Дідуньо і бабуня обдаровують мене грішми, книшками, пампухами, булками.

Приїздимо до дому. Мама сплять, а лямпа світить ся, бо на Святий Вечер лямпа, або свічка цілу ніч світить ся на ту памятку, що при народженні Христа з'явилася цілу ніч світила. Брати мої і сестри сплять на дідуху, бо того вечора всім приємно на дідуху спати. Потім і я засинаю, щоби раненько, досвіта до церкви з родичами пійти.

Такий пригадує ся мені святий вечер.

Дідусь Наум.

ДЛЯ НЕНЬКИ ДІТИ...

Для Неньки діти,
Для Неньки живіть,
В чужії руки
Ніколи не йдіть.

Бо лише Ненька
Любити вас буде,
Ї щиро пригорне
На свої груди...

Для Неньки діти,
Для Неньки служіть —
Україну рідну
До смерти любіть...

С. М. Дорошук.

ДІД І БАБА.

Був собі дід і баба...
Здавного давна
У гаю над ставом
Богато літ прожили.
Ще з малечку у двох
Як діточок двоє —
Усюди обов —
Ягята пасли,
А потім побрали ся,
Худібки діждали ся,
Придбали хатку,
Став і млин,
Садочок розвели
І пасіку чималу.
Всього придбали.
Та діточок не мали,
А смерть з косою
За плечима.

ДОБРА ПОРАДА.

Був собі оден турчин і була в него велика сім'я: він сам, та жінка, та батько, та мати, та кількоро дітей. А хата одна. Тісно йому було так, що страх.

От той турчин і пішов до свого мулли, (се в Турків так називають священика). Прийшов та й каже: — Порадь мене, панотче, що мені робити, бо вже не можна видержати в тій тісноті.

— А вівці в тебе є? — питає мулла.

— Є, — каже турчин, — кілька штук в хліві.

— Ну, то візьми в хату з пару овець, з ягнятами, — каже мулла, — а потім прийдеш знов.

По якімсь часі приходить турчин. — Ну, що? — питає мулла: — чи помогло? — Та де там! ще гірше стало! — відказав турчин.

— Нічого, — каже мулла: — а корова в тебе є?

— Є, корова й теля.

— Ну, то візьми в хату ще й корову з телятком, — каже мулла.

Узяв турчин і корову з телятком. За кілька днів приходить і ще гірше нарікає. Вже, — каже й дихати не можна в хаті! А ще в ночі, як почнуть мекати ягнята й теля, та побудять дітей, то тоді хоч з хати втікай!

— Нічого! А верблюди в тебе є? — питає мулла.

— Та є оден.

— Ну, то візьми й його в хату.

Дивуєть ся турчин, однак послухав. взяв ще й верблюда в хату.

Приходить знов. — Ну, що? — питає мулла.

— Ой, нічогісенького не помагає! — каже турчин, — а все ще гірше, та гірше стає! Уже так тісно стало, що й поступитись нікуди, а задуха така в хаті, що аж млію! Змилуй ся, порадь мені щось инше!

— Ну, ось що я тобі пораджу, — говорив мулла: — виведи тепер верблюда. Та як виведеш, то прийдеш і скажеш чи помогло.

Прийшов турчин за день.

— Ну, що? — питає мулла.

— Та ніби трохи покращало, тільки все таки не дуже...

— Ну, виведи тепер корову з телятком.

Вивів і корову.

— Ну, що? — питає мулла.

— Покращало! — каже турчин, — багато покращало!

— Ну, то тепер виведи вівці з ягнятами.

Вивів турчин і вівці. Приходить до мулли такий радий: — От, каже, спасибі, тобі, панотче, — за сю раду! Тепер помогло, так помогло! як вивели ми вівці, та випрятали увесь бруд, та вивітрили, то так хорошо стало в хаті і зовсім не тісно! Спасибі тобі на сей раз, велике спасибі!

— Ну, й гаразд! — каже мулла: — іди з Богом до своєї хати і тиш ся своєю сімєю, та знай, — що як чоловік дізнає чогось еще гіршого, то вже тоді те, що було перше, не здається ся йому таким поганим!

ГЕЙ, БИКИ!

Та гей, бики! Чого ви стали?
Чи поле страшно заросло?
Чи десь леміш іржа поїла?
Чи затупилось чересло?

Вперед, бики! Бадилля ссохло,
Самі валять ся будяки,
А чересло, леміш — новії...
Чого ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Чогож ви стали?
Посїєм ярее зерно,
А спаде дощик, незабаром —
З землі пробудить ся воно,
Пробудить ся і на світ гляне,
І, як дівочії вінки,
Зазеленїють наші ниви,
Чого ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Зерно доспіє,
Обійме золотом поля,
І потече ізнову медом
І молоком свята земля!

С. Руданський

ЗАБАВА В СУД.

Кілько є дітей, чи старших, що хочуть бавити ся в суд, тільки треба карточок. На одній картці пише ся судія, на другій обвинитель (пошкодований), на третій злодій. А коли є більше осіб, то виписують такі картки: 1) предсїдатель суду, 2) перший судія, 3) другий судія, 4) стражник, який потім карає винних, 5) обвинитель, 6) злодій, або злочинець.

Решта картки лишають ся чисті.

Коли картки пописані, тогди всі картки складає ся, кидає ся в капелюх, або шапку, мішає ся. Тогди кожний, не дивлячись, бере для себе одну картку і дивить ся на боці, що на його картці написано, або ніщо.

Тогди той, що на його картці написано 'судія, сїдає за стіл, як судія, а до него приходить той, на чий картці написано „пошкодований”: Він скаржить ся, що, приміром, йому хтось вкрав коня, чи курку, чи свиню, чи зробив якусь иншу шкоду, а судія каже шукати злочинця. Тогди пошкодований, чи скривджений дивить ся по всіх решта і вгадує, хто має картку з написом „злодій", або „злочинець" і приводить його перед судію. Судія питає, чи приведений зробив злочин і каже виказатись яким письмом. Коли хто має чисту картку, то покаже, що він невинен і йде „до дому", а судія ганьбить, або і карає того, хто добрих людей чіпляв ся і каже знов шукати, аж доки не знай-

де. Колиж приведеній має картку з написом „зłodій”, або „злочинець”, тогди судія засуджує на якусь кару, або каже, щоби стражник вибив його (звичайно скрученою хустинкою), або каже за кару співати, говорити байку, стояти троха в куті і т. п.

Притім усім звичайно всі старають ся говорити дотепно, з гумором. Приміром оскаржений приходить і каже:

— Прошу найяснійшого, світлого суду сказати мені, чи то так може бути, як є...

— Та що є? — питає судія.

— Аво тее, щоби хтось в когось щобудь вкрав?

— Та як, та хто в кого? — допитуєсь знов судія.

— А от як би в мене хто, або я в кого...

— А хиба ти в кого що вкрав?

— А чогож би я крав, пане судіє. Таж я відколи жию, то порошинки чужої не взяв, таж я.. Але він вкрав.

— Та хто?

— Або я знаю хто. Коби я знав...

— Потім судія вже її кричить, щоби пошкотований говорив до річи, щоби часу не забирав і т. п.

Таксамо звичайно говорить і зłodій, пробує викручуватись, каже, приміром, що то він хотів зарізати свою вівцю, але сусід свою вівцю загнав до його хліва і він не придивився і зарізав її і т. д.

При тім буває багато сміху. Так можуть бавити ся діти, але ще краще виходить, коли бавлять ся старші, що вже вміють більше жартів і дотепів говорити. Старші повинні сеї забави дітий навчити.

УБОГИЙ ТА БОГАТИЙ.

В однім великім та пишнім будинку жив дуже багатий купець. Жив добре: їв, та пив солодко, одягав ся пишно, усе, що схоче, те і зараз має. А що вже гроший в него, то й ліку нема. Усе добре, усе гаразд, одно тільки лихो, що не спить ся богачеви. І постіль м'ягка, і подушка пухова, і ніяк не засне — все думки спокою не дають; все про свої купецькі справи думає та про те, як би ще більше гроший надбати. І радий би він і не думати вже про те, щоб хоч трохи заснути, — так самі думки в голову лізуть і цілу ніч він не спить. А як часом і задрімає вже над ранком, — так знов лихо: побіч з його будинком стояв будинок одного бідного шевця. І що дня той швець стане досвіта і зараз береть ся до роботи, а роблючи, співає, та так весело і голосно, що ніяк не дає спати богачеви. І так цілий день, мало не до півночі.

Що тут робити? Не примусиш же його мовчати. Колись зустрів богач шевця, — почав просити, щоб не співав, а той каже:

— Е, добродію, мені без пісні погано робить ся! Та і пішов собі і знов співає.

От і подумав купець:

— Дам лиш я йому гроший — може тоді він буде мені вдячний і не співати-ме.

І от насплав з торбу тисячу срібних карбованців — гроший йому не шкода, бо в него їх багато, — кличе шевця до себе. Прийшов швець. Купець і каже:

— А здоров, здоров братику!

— Здорові і ви, добродію! — каже швець.

— А як живеш, що поробляєш? Чи гарно тобі ведеть ся?

Каже швець: „Та, спасибі, вам, живу по трошки, і ведеть ся мені добре!

Тим то ти все і співаєш! — каже купець.

— А чому мені не співати? — говорить швець. — Робота у мене завсїгди є, — то і їсти є що: жінка в мене молода, весела. Чого ж мені журити ся?

— І гроші в тебе є? — питає ся купець.

— Та лежаних гроший нема... Ну з мене й того буде, що заробляю, бо в мене і примх нема.

— Бач як, — говорить купець, — то ти вже і не хотїв би більше гроший?

Швець засміяв ся: — Ні, — каже, — хоч я і не нарікаю на долю, а всеж чоловік кращо го бажає.

Купець каже: — Отсе ти добре говориш. Гроші, то така річ, що без неї не обійдеш ся. Дуже я тебе люблю і хочеть ся мені, щоб тобі краще було жити. Отож, на тобі отсю торбин-

ку з грішми вони тобі здадуться. Знаєш всяко буває на світі — може коли треба буде і більше.

Швець і сюди і туди, не хотів брати, так той:

— Ні, каже, бери! Дай тобі, Боже, збогатити ся!

Відмовляв ся швець довгенько—і взяв. Прийшов до дому, перечислив — аж тисяча карбованців. Що з ними робити? Радить ся швець з жінкою, і урадили вони закопати гроші в землю. От і викопав швець в сїнях яму та й закопав ті гроші. А сам — і жінка — такі раді, що Бог післав їм щастє. Радіють.

Раділи, та не довго. Тільки прийшла ніч, неспокій обняв шевця. Думає:

— А що, як хто вкраде гроші?

— І ото біжить, дивить ся, чи нема кого в сїнях. Тільки ляже, аж там миш зашкребе,— знов думає: „Чи не вліз хто!“ І знов біжить дивити ся. І так всю ніч не спав, і все на гроші дивить ся. В ранці встав, не спавши, сердитий, голова болять, робота погано робить ся, і вже до снідання, з жінкою посварив ся. А вже співати зовсім не хочеть ся з пересердя на жінку, та на погану роботу, та з думок про ті гроші і пісня огидла.

Прийшла ніч — знов нема спокою; а прийшов день — знов нема пісень. І все він з тими грішми панькаєть ся. Перенїс їх у хату, закопав, і вже думає: „А як би їх діти у копали ся — пропадуть гроші“. Перетяг їх у ко-

мору і там те саме лихо: „А як ще злодій влізе”. І носить ся він з ними, як з писаною торбою, і все про них думає, і в ночі не спить, і такий сердитий, що аж з жінкою почав сварити ся.

Нераз йому жінка скаже що про ті гроші: „Хто їх там візьме — цілі будуть! Він як і крикне: „Іди, — каже — до чортового батька, бо нічого ти, дурна, не розумієш!” Заплаче бідна жінка: з роду лайки не було, а тут он як. Заплаче, та й мовчить, сльози ковтаючи.

І довго воно так тягло ся і дійшло до того, що бідолашньому шевцеві з думки про ті каторжні гроші вже і не спить ся, і не снить ся, і не їсть ся, і не петь ся, і не робить ся. А що вже співати — то і пісні позабував.

Довго так мучив ся швець, а далі не втерпів, взяв торбу з грішми та до купця:

— Нате, — каже — вам ваші гроші — спасибі вам за них, тільки мені їх не треба.

Купець здивував ся: „Як то не треба? Чому не треба?”

— Тому, — каже швець, — що як я сих гроший не мав, то спав спокійно і був що дня веселий, а тепер і на світ не хочесь дивити ся. Жийте вже ви з грішми, а я за свій сон та за свої пісні і мільона карбованців не хочу. Бувайте здорові!

Кинув мішок, та до дому та і став того часу знов жити добре: спав спокійно, робив добре, з жінкою помирился, а пісень як заспіває, що аж луна розлягаєть ся.

РІК.

Маємо чотири пори року: 1. Весну, 2. Літо, 3. Осінь, і 4. Зимув.

Рік має дванайцять місяців і вони називаються: — 1. Січень, — 2. Лютий, — 3. Марець, — 4. Цвітень, — 5. Май, — 6. Червень, — 7. Липень, — 8. Серпень, — 9. Вересень, — 10. Жовтень, — 11. Падоліст, — 12. Грудень.

Тижнів рік має пятьдесят і два.

Тиждень має сім днів:

1. Понеділок — перший день по неділі.
2. Вівторок — вторий (другий) день в тижни.

3. Середа — середний день в тижни.
4. Четвер — четвертий день в тижни.
5. Пятниця — пятий день в тижни.
6. Субота — названа від жидівського шабас, або сабат.

7. Неділя — походить від слова: не ділай (не роби).

Ніч і день разом називає ся доба.

Доба має 24 годин, година 60 мінут, а мінута 60 секун.

Середина ночі називає ся північ, а середина дня називає ся полудне.

Коли розвиднює ся, то кажемо, що „світає“. А той час, коли світає і нім розвиднить ся, називаємо досьвідком.

Звичайний рік має 365 днів, а рік переступний 366 днів. Тогди місяць лютий має не 28, але 29 днів.

БРАТ ТА СЕСТРА.

Не зазуля в лісі затужила,
Не пташина в лузі голосила,
Те сестричка лист писала,
На чужину посилала
Тай до брата слізно промовляла:
— Брате мийнї, брате-соколоньку,
Ти покинув сестру сиротоньку,
А я ходжу — покликаю,
Як зазуля в темнім гаю:
Ой верни ся з далекого краю!
— Сестро моя, сестро моя-руто!
Як я можу до тебе вернути
Через ліси темнесенькі,
Через ріки бистресенькі,
Через степи рівні-рівнесенькі? —
— Гаєм-маєм, лебедем-Дунаєм,
А степами — швидким горностаєм,
А на моє подвірєнько
Пади швидким соколоньком,
А голубом — на моє сердєнко.
— Ой летїв я сїм день та й годину,
Прилетїв я до сестри в гостину,
Прилетїв я та й гукаю,
А сестрички не видаю,
Ой мабуть я вже сестри не маю!
— Сестро ж моя, лелїєнько біла!
Скажи менї, де ти ся подїла? —
— В гаю, брате, в гаю, в гаю
Там у ямі пробуваю,
Все про тебе розмовоньку маю.

О. Ю. Федькович.

НА КОРАБЛИ.

(Дві згадки з подорожи).

Акула (Людоїд).

Кораблець проїздив попри Африку і став коло берега. День був гарний, з моря повівав свіжий вітрець. Але над вечер зробило ся душ-но. З великої африканської піскової пустині Сагари віяло горячим воздухом. Здавало ся, що то дише з горячої печі.

Капітан того корабля вийшов на чардак і гукнув: „Гайда купати ся“. Всі зраділи, бо всім хотіло ся трошки викупати ся. Матрози в мить поскакали в воду. Вони спустили з корабля вітрило, привязали його під водою. Се зробили на те, щоби не втонути на глибині. В тім вітрилі почали купати ся.

На кораблеви було два хлопці. Вони перші скочили в воду, хлюпаючись і пустували більше від усіх. Але їм здало ся тісно у вітрилі. Обидва плавали добре. Вони виплили з вітрила і один каже:

— Давай, хто кого випередить! Будемо плисти до того барила, що над якорем, хто перший доплине.

Другий крикнув: „Добре!“

Хлопці відразу рушили і поплили навипередки. Як ящірки простягались вони на воді і що сили прили до того місця, де було барило над якорем. Один хлопець зразу випередив товари-

ша, але потім зачав оставати ся позаду. Батько того хлопця був гармаш. Він доглядав гармат, що були на кораблі і стріляв з них. Він також стояв на чардаці і радів, дивлячись на сина. Як син його почав зіставати ся позаду, старий гармаш гукнув: „Не оставайсь! берись щирійше”!

Але в туж мить з чардака хтось крикнув: „Акула”! Всі глянули і побачили з води хребет сего морського людоїда. Акула була велика. Вона була мабуть з 10 метрів довга. Акули дуже хижі і проїсні риби. Вони їдять риби, тюлені, а як їх багато, то оточуть кита і так і рвуть його шматками і їдять лій та мясо. Вони сміло кидають ся на людину. У них такі страшні ostrі зуби, що акула відразу може відкусити людині руку, або ногу. Вже кого акула зловить в воді, то не буде той живий.

Акула плила просто на хлопців. Гармаш побачив се й гукнув: „Назад! назад! верніть ся! Акула”! Але хлопці його не чули і акули не бачили. Вони плили далі, сміяли ся і кричали весело і голосно.

Гармаш, блідий, як полотно, так і закам’янів, дивлячись на дітий. Матрози кинулись до човна, спустили його з корабля на воду. Вони скочили в него і поплили до хлопців. Матрози спішились, веслували з усеї сили, аж весла гнулись. Але матрози були ще далеко від хлопців, а акула підплила до них вже з двайцять ступнів.

Хлопці нічого сего не чули і не бачили. Але випадком один хлопець озирнувся. Страшний крик почувся між хлопцями. Вони побачили усе. Вони поплили швидше той туди, а той туди.

Крик хлопчаний мов збудив батька гармаша. Він схопився з місця і кинувся до гармат. Він повернув гармату, приліг до неї, примінив і взяв гніт, щоби запалити.

Всі люди, скільки їх було на кораблі, так і заніміли зі страху. Акула була так близько коло хлопців, що куля з гармати могла вбити і їх. Серця в них походили. Всі дожидали, що буде. Гримнула гармата. Старий гармаш упав коло неї і закрив лице руками. Ніхто не бачив, що сталося з хлопцями і з акулою: дим від гармати застелив усе.

Але він потрохи розійшовся. Тоді звідсіль почулось зразу тихе шепотінє. Шепотінє все голосніло та голосніло. Нарешті з усюди почувся радісний крик.

Старий гармаш відкрив лице і подивився на море. На фалях колисалося жовте черево мертвої акули. За кілька хвилин човен підплив до хлопців і привіз їх на корабель.

Хлопець та малпа.

На морі панувала тиха година. Великий корабель ледви посувався по широкій водяній площині. Він обійшов круг світа і тепер всело вертав до дому. З чужих країв віз він велику

малпу. Вона звикла до всіх матрозів і вони часто з нею грали ся. Всі матрози були на чардаці. Чардаком зветь ся верхня частина корабля, поміст. На сїм помості стоять щогли з вітрилами; лежать всякі знаряди, та ще дещо. Під чардаком пороблені хати для люднїй. Кімнати сї звуть ся каютами. А в другім місци під чардаком складаеть ся крам і инше.

Посеред люднїй метушилась малпа. Вона корчилась, морщилась, стрибала, передражнювала люднїй. Вона бачила, що всі на ню дивлять ся і сміють ся, і тим ще більше розходила ся. А матрози казали: „А ну-ну, що ще вона вимудрує?”

Малпа справді вимудрувала. Серед матрозів був капітанів син, хлопець лїт дванайцяти. Вона підстрибнула до него, зірвала йому з голови шапку. Тодї надїла шапку на себе і швиденько вилїзла на щоглу. Всі зареготались, а хтось крикнув: — Але ушкварила!

Хлопець зістав ся без шапки, і сам не знав чи сміяти ся йому, чи сердити ся. Щогли на кораблі високі. На щоглах пороблено кілька перехрестїв. До них прив'язано вітрила. Малпа сіла на першому перехрестї, скинула шапку і почала зубами і лапами дерти її. Вона мов дражнила хлопця, показувала на него, манила його шапкою. Хлопець крикнув на неї: — Кинь! А то я тобі дам! — І він погрозив її рукою. Але вона ще гірше почала дерти шапку. Матрози засміяли ся ще голоснїйше. Хлопець почервонів і крикнув: „Ось я тобі!”

Він скинув жупанок і кинув ся за малпою на щоглу. Вмить доліз по шнурі на перше перехрестє. Але в ту мить, як він хотів ухопити шапку, малпа ще швидше від него вилїзла аж на друге перехрестє. Хлопець крикнув: „Та не втечеш таки від мене!“ І він поліз на друге перехрестє.

Малпа знов піддурила його і полізла ще висше. Але й хлопець завзявсь і не хотїв її покидати. А тут ще і матрози гукали: „Так її, так, лови“!

А другі казали: „Нї, не відбере, втече вона!“

Хлопець кинув ся за малпою і за одну хвилину і малпа і хлопець долїзли аж до остатнього найвисшого перехрестя.

Малпа, поки ще хлопець до неї долазив, простяглась скільки могла по перехрестю. У малпи чотири руки. Вона задньою рукою зачепилась за шнур, щоб не впасти, а передною зачепила шапку аж на край остатнього перехрестя. Сама тоді полізла на верх щогли, сіла там і почала, радїючи, дражнити хлопця.

Хлопець на хвилину зупинивсь. Від щогли до краю, перехрестя, де висїла шапка, було зо два метри. Достати шапку можна було тільки випустивши з рук шнур і щоглу. Але хлопець дуже роздратував ся і не думав довго. Він кинув щоглу і ступив на перехрестє. На чардаці всі з початку сміяли ся з того, що хлопець пустив шнур і ступив хитаючи ру-

ками на перехресте — а даліше і заніміли. Тільки ступить хлопець як небудь незручно і він упаде і на дрібні кусники розібеться до чардаку. Та хоч би і дійшов він на край перехрестя і шапку взяв, то як би він повернув назад на тоненькім перехресті? Але порадити йому вже не було можна. Всі мовчки дивились і дожидали що буде.

Нараз хтось ойкнув з ляку. Хлопець від того крику мов схаменувся, глянув на діл і захитався. Саме тоді капітан, хлопців батько вийшов на чардак. Він ніс рушницю — чайки стріляти. Він побачив, де син. Ще хвили-на і він упаде.

Батько націлив до сина і крикнув: „У воду! стрибай зараз у воду, а то застрелю!”

Хлопець хитався, але не розумів. Батько знова крикнув: „Скакай, а то застрілю!... Раз! два!... І тільки батько крикнув: „три!” хлопець кинувся на діл головою в воду.

Мов куля з гармати влетіло хлопцеве тіло в море. Ще хвилі не закрили його, а вже двадцять матрозів стрибнули з корабля в море. Грохи більше, ніж за пів хвилини — як вона довга всім тоді здавалася! — виринуло хлопцеве тіло. Матрози вхопили його, витягнули на корабель. Хлопець здавався неживий. Але за кілька хвиль у него з рота і з носа потекла вода, і він почав дихати.

Як побачив се батько, то скрикнув відразу, мов його що давило і побіг до себе у каюту, щоб ніхто не бачив, як він плаче.

НАЙМИТ.

Ой, зацвила черемшина коло перелазу;
Добре було наймитови в господаря зразу.
Ой, як почав з черемшини цвiток опадати,
То почало господаря лихо нападати.
Богацький син пообiдав, ще кури не пiли,
Бiдний наймит пообiдав, що дiти не з'їли.
Богацький син пообiдав, iде в коршму пити,
Бiдний наймит цiп пiд пiху, iде молотити.
Богацький син iде з коршми та вигукуючи,
Бiдний наймит iде з поля та постогнуючи.
Ой, прийшов вiн до домоньку, хотiв собі сiсти,
А господар повiдає: „iди, дай коням їсти!”
Ой, приходить наймитонько вiд коней до хати,
Господиня повiдає: „iди дрова рубати!”
Пiшов наймит, дров нарубав, та й сiв на колоду,
Господиня повiдає: „iди, наймит по воду!”
— Ой, пiду ж я по водицю у зеленi лози, —
Побиють тебе, господине, наймитовi сльози!
Iде наймит iз водою, плечi похиляє,
Господиня iз трох мисок у одну зливає.
— Ой, на тобi, наймитоньку, вечерю з обiдом,
Не доложини пирогами, то докладай хлiбом.
Не бери ся, наймитоньку, до хлiба цiлого,
Шукай, шукай поза комни сухаря сухого.
Полiз наймит поза комни сухаря шукати,
Взяли його молодого сльози обливати.
— Ой, не хочу, господине, не хочу вже їсти,
Дозволь менi, господине, на хвилинку сiсти!

А господар повідає, що не час сїдати,
Бери конї на поводи, треба на ніч гнати.
Народна пісня.

У К Р А Л А.

Як тільки учитель увійшов до класу, то зараз зобачив, що там робить ся щось непевне. Школярі і школярки юрбою оточили когось і про щось палко і голоно балакали. Балакане було несласкаве, сердите. Зрозуміти не можна було нічого. Чутт тільки було, що на когось діти сердились, комусь докоряли.

Зараз, коли дехто побачив учителя, почулось поміж дітьми:

— Василь Митрович прийшов... Учитель прийшов,

Діти втихли і всі повернулись до учителя.

— Що тут в вас такого? — спитав учитель.

Усі мовчали, стоячи кругом одної лавки. На тій лавці сиділа Олександра. Олександра була школярка першого року, дочка сільського писарчука п'яниці. Вона сиділа, низько похнюпивши голову і втупивши очі в свій стіл. Її біляве лице, все у веснянках було біле, як крейда. Вона ухопилась руками за стіл, мов бояла ся, що її будуть кудись тягнути.

— Що тут в вас таке? — спитав ще раз учитель.

— Та Олександра... — відповіла Пріська

подруга Олександри, сміючись і не докінчила.

— Що Олександра? — спитав учитель.

— Вкрала в мене хтіб! — додала Пріська і зовсім зареготалась, а її сіро-сині очі з сміху аж сховались за ситими щоками.

Ся вістка дуже вразила і здивувала учителя. Такого в школі ще не було. Про Олександру він також ніколи нічого не думав.

— Олександро, правда се? — питає ся учитель.

Вона мовчала і сиділа непорушно, як камінь. Учитель зрозумів, що Пріська казала правду. А Пріська говорила далше:

— Вона се не перний раз краде. Вона кілька разів у мене тягала. Тільки кінці торбини з пирогами — так зараз і потягне. Та я все мовчала. А отсе сьогодні бачу, ухопила хліб та й побігла зі школи на двір тай зачала їсти сховавши ся за дерево. Я прибігла до неї, а вона злякалась. Не кажи, каже, учителеви, я тобі малюнок дам...

— Олександро, правда се? — спитав вдруге учитель.

Але і тепер Олександра мовчала і сиділа непорушно. Один більший школяр не дуже то мудрий і немилосердний каже:

— Та що там її питати ся? Хиба й так не видно, що правда. Бач, що вигадала — красти! Її треба прогнати зі школи!

— Треба! Треба! — загули школярі.

— Чомуж се так? — спитав учитель.

— А тому, що вона краде, а ви або ми на кого іншого подумаємо по дурному.

— Нічого не можна буде положити в школі, як будуть красти — сказали другі.

— А хіба воно гарно, як будуть говорити на школярів, що вони крадуть? — додали треті.

— Ось що, дівчата і хлопці — сказав учитель. Ви вже наготовились виганяти Олександру зі школи, а ще й не знаєте причини. А може воно і не так було? Треба послухати вперед, що Олександра скаже.

Олександрине обличчя нахилило ся аж до стола.

— Напевно що ти свій хліб зїла — бо я ніколи не повірю, що ти можеш вкрасти.

Голосне, гірке риданє рознеслось в школі. Се плакала Олександра, припавши головою до стола. Школярі відразу притихли. А учитель сказав: .

— Не плач! Коли сему не правда...

— Правда!... правда!... — скрикнула Олександра. — Я вкрала!

І учитель і всі ученики стояли довго мовчки, не ворухачись, а серед них, припавши головою до стола, гірко плакала маленька білява дівчина.

Довго вона плакала і всі мовчали, аж доки вона трохи заспокоїла ся. Тоді учитель, сівши біля неї, спитав:

— На що-ж ти се зробила?

І вона заплакала ще душе і аж за довшу хвилину притихла.

Вона мовчала і знову похнюпилась. Учитель бачив, що сказати те, через що вона се зробила, її так саме важко, як було важко признати ся. Але вона перемогла себе. Кілька разів вона починала говорити, ворушила губами, але не могла говорити. Вкінці таки промовила:

— Я їсти хотіла.

— Хиба ти дома не їла?

— Не їла.

— Чому?

Вона знов замовкла і... зовсім несподівано наново заридала.

— В нас... в нас... нема що їсти... Батько нічого... не приносять з уряду... все пропивають... Ми їмо су... су... сухарі вже другий тиждень...

І більше вона нічого не могла сказати за слізьми.

Давно був час зачинати науку. Учитель взяв Олександру за руку і сказавши її кілька ласкавих слів повів її в свою хату, щоби вона там успокоїлась. Коли вернув до класи, то з десять рук наставилось до него і в кожній було дещо їсти.

— Натє! Дайте їй! Хай попоїсть!

Учитель глянув на дітей. Они були нї в сих нї в тих, а деякі дівчата плакали. Він забрав все, що вони давали і поніс Олександрі. Але вона нічого не хотіла їсти і все плакала. Він, кілька міг, вговорював її, а там пішов до класи і приказав дітям говорити молитву. Ко-

ли вони молили ся, він непомітно звів до кляси Олександрю.

Олександра після сего довго соромилась глянути учителеви в очі. Але ні він, ні школярі ніколи не нагадували її про те, що було. Та й не треба було її нагадувати. Вона сама побачила свій гріх і з того часу вже ніщо не могло скусити її. Дівчата-товаришки її люблять і часто дають їй дечого їсти — такого, що з дому приносять. Але вона зрідка бере, та й те тільки, щоб не образити подруг, хоч і часто сидить о сухому хлібови. Сего року вона здасть екзамін і виїде з школи розумною, правдивою і чесною дівчиною.

НЕ ДАРМУЙТЕ...

Не дармуйте, все працюйте
Хлопці і дівчата,
А за працю щирю, пильну
Буде вам заплата.

Бо хто сміло все у школі
За книжку хапає, —
Тому щастє, тому долю
Господь посилає.

Тож учіть ся, не дармуйте,
А гаразд вам буде —
Вас полюблять всі на світі,
І вам слава буде...

С. М. Дорошук.

ДВА УЧИТЕЛІ.

Жили колись у старовину двоє побожних старих людей. І обидва вірили у правдивого Бога і навчали людей. (Бо в тім краю були погани — такі, що покланяли ся ідолам бездушним). І хоч навчали вони людей, а поміж собою вони не могли ніяк погодитись.

Оден був не добрий і казав: „Як хто що согрішить, то треба його зараз карати. І чим більша буде кара, тим краще: за те він спасення доступить”. І він накидав на людей великі покути і сурово додержував увесь закон.

Другий був милосерний і казав: „Покарати можна, та що з того буде? Не за всяку провину треба карати. Треба милосерному до людей бути”.

Одного разу прийшов до сурового один поганин і каже: „Хочу я навчитися справедливої віри. Навчи мене! Тільки ось як: щоб ти навчив мене усіх законів, поки я обернусь на одній нозі”.

Суворий розсердився і прогнав його.

Тоді язичник пішов до милосерного і каже йому: „Хочу навчитись справедливої віри. Навчи мене! Тільки ось як: щоб ти навчив мене усіх законів, поки я обернусь на одній нозі”.

Милосерний сказав: „Добре, сину! Роби людям се, чого собі бажаєш!”

Поганин здивувався: „Отсе все?” каже.

Милосерний каже: „Усе! У цих словах увесь

закон, а все инше, — воно тільки виясняє сей закон”.

Поганин задумав ся і думав довго, а тоді і каже: „Твоя правда”.

І він почав вірити у правдиву віру і робити так, як милосерний казав.

ЯК ВИГЛЯДАЄ СЕЛО.

Малі діти не знають, як виглядає село, отже я розкажу.

В селі мешкають люди близько себе і тому село подібне троха до малого міста.

Коло кожної хати є велике подвіре, а далше є побудована стайня на коні, хлів на худобу, куча на свині, стодола, в якій складає ся і молотить ся снопи, комора і ще деякі будинки.

Крім того коло кожної хати є ще город, де садять всякі річи, як бураки, фасолю, цебулю і другі рослини. Дуже часто коло хати є ще садок, де ростуть яблінки, груші, сливи, черешні і вишні. А довкола города і кругом подвіря ростуть інші дерева—ясені, берести, калина і ще дещо. Отже в селі поміж будинками є багато дерев і тому село виглядає ніби серед ліса.

Хата з усіма будинками називає ся обійсте.

Хатів в селі буває не однаково. Є такі села, що є кількадесять хатів, а є такі, що є кі-

лькасот і більше. На середині села стоїть церква, є також читальня, громадська крамниця, а часом коло села на ріці млин.

Всі будинки в селах прості, пошиті сніпками. Через село йдуть дороги (улиці), а по обох боках стоять хати. Однакож хати не так густо, як бувають в містах.

Господарі мають поле далше поза селом, часом навіть досить далеко. Вузкі і довгі кусні поля, що в них є кілька акрів, називаються ниви, а великі, що в них є кількадесять тутешніх акрів, називаються лани.

Села будують понад ріки, озера і стави, щоби вода була близько.

Хати в селі бувають всі білені з надвору, що виглядає дуже гарно.

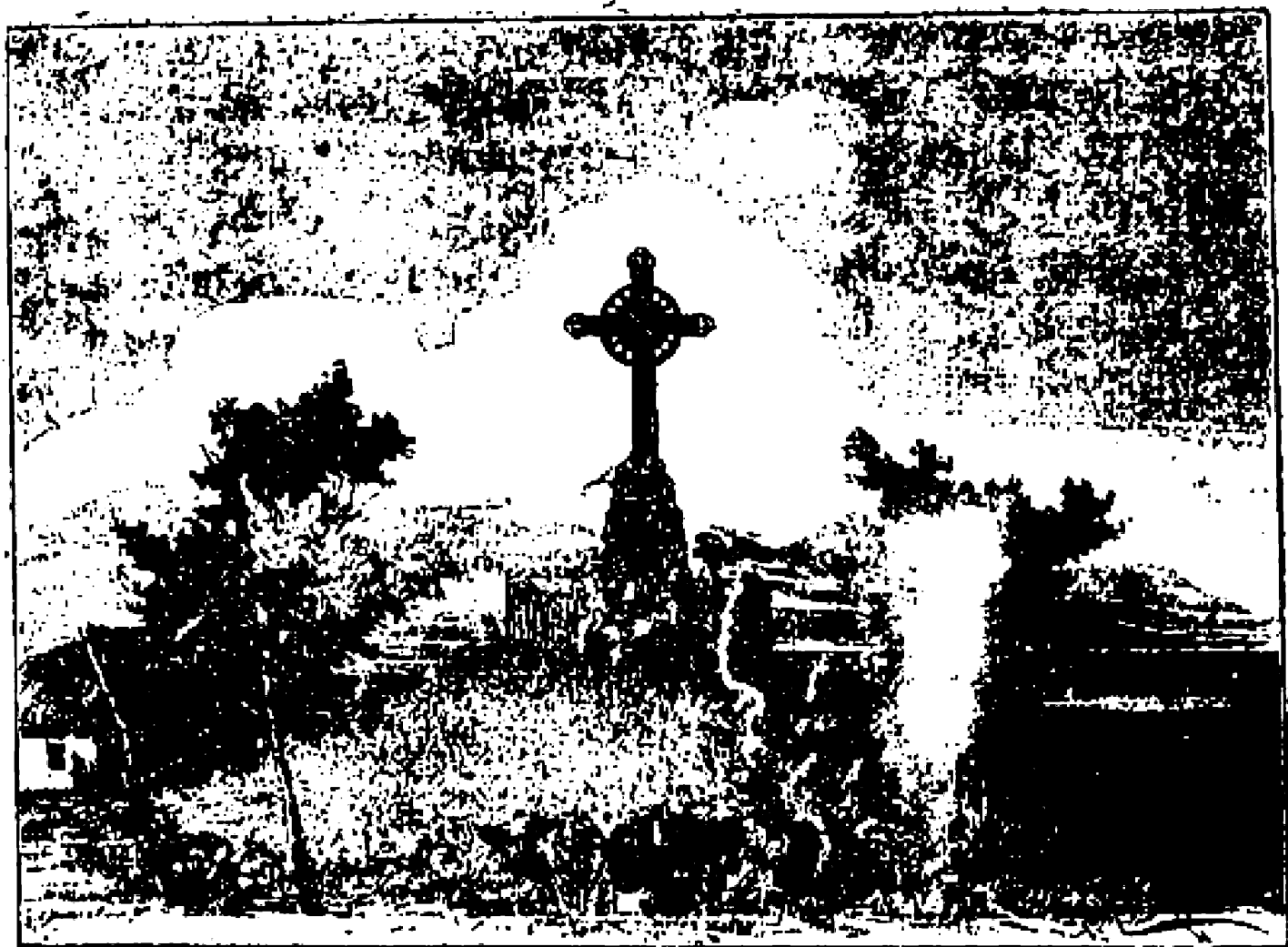
Ряди хатів здовж вулиці називаються перії. Коли вулиця йде збочею, то каже ся: горішна і долішна перія (то значить: горішний і долішний ряд.)

ЗАПОВІТ ШЕВЧЕНКА.

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій.

Щоб лани широкополі,
І Дніпро і кручі
Були видні, було чути,
Як реве ревучий.

МОГИЛА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Тарас Шевченко родив ся 1814, на Україні, а вмер 1861 року в Петрограді. Тіло його перевезли опісля на Україну і поховали над Дніпром, коло міста Канева. Над його гробом насипали високу могилу і поставили високий хрест. Коло могили є також хата, де жие сторож і доглядає могили. Кожного літа сюда приходить багато людей, щоби поклонити ся могилі великого українського поета.

Поезії Шевченка зібрані разом називають ся „Кобзар”. Крім того Шевченко написав кілька повістей, драму „Назар Стодоля”, Денник і ще дещо.

СЕЛО.

Село! І серце одпочине...
Село на нашій Україні —
Неначе писанка. Село
Зеленим гаєм поросло;
Цвітуть сади, біліють хати,
А на горі стоять палати,
Неначе диво; а кругом
Широколистії тополі,
А там і ліс — і ліс, і поле,
І сині гори за Дніпром —
Сам Бог витає над селом!...

Тарас Шевченко.

ПАН КОЦЬКИЙ.

В одного чоловіка був старий кіт, що вже нездужав миший ловити. От взяв його газда і вивіз в ліс; думає: нащо він мені здав ся? Тільки дурно буду його годувати, нехай отже ліпше ходить по лісі". Покинув його в лісі, а сам поїхав. Та ось приходить до кота лисичка і питає:

— А що ти таке?

— Я пан Коцький — відповів кіт.

— Будь мені за чоловіка, — каже лисичка,
— а я буду тобі за жінку.

Кіт згодив ся. Ото веде його лисичка до своєї хати; привела та годить чим може. Чи зловить де курочку, то сама не їсть, а йому

принесе.

Та раз якось побачив зайчик лисичку, та каже до неї:

— Лисичко-сестричко, я приїду до тебе на досьвідки.

— Тепер у мене є пан Коцький, — каже лисичка, — то він тебе роздере.

Заяць розказав про пана Коцького вовкови, медведєви і дикови. Сї зійшли ся разом і стали роздумувати: як би тут побачити пана Коцького, — та й кажуть:

— Приготуймо обід.

І стали міркувати, кому по що йти. Вовк каже:

— Я піду по мясо, щоб було що до борщу.

— Я піду по бараболі і бураки — каже дик.

— А я принесу меду на закуску — каже медвідь.

— А я знова принесу капусти — каже заяць.

От подобували того всего та стали варити обід. Як зварили, то знова стали радитись, кому то йти і покликати на обід пана Коцького.

— Я не вмію бігати, коли прийдець ся втікати — каже медвідь.

— І я також неповоротний, — каже дик.

— А я знов вже старий і трохи не доба-чаю — каже вовк.

Вийшло, що тільки одному заяцеві треба було йти по пана Коцького.

Прибіг заяць до лисичиної нори. Лисичка вибігла і побачила, що зайчик стоїть на двох лапках коло її нори і питає:

— А чого ти прийшов?

— Просив вовк, медвідь, дик і я прошу, щоб ти прийшла зі своїм паном Коцьким до нас на обід.

— Я з ним прийду, — каже лисичка, — але ви поховайтеся, бо він вас розірве.

Зайчик прибіг до товаришів і хвартить ся:

— Ховайтеся, казала лисичка, бо він, як прийде, то всіх нас подусить!

Вони її почали ховати ся. Медвідь поліз на дерево, вовк присів за кущем, дик зарив ся в землю, а зайчик сховав ся у високу траву. Та ось — веде лисичка свого пана Коцького. А він побачив, що на столі багато мяса, та і каже.

— М'яв!... М'яв!... М'яв!...

А сі, що поховали ся думають: „От, вражого сина син, ще йому мало! Та він ще і нас поїсть! Тільки всего, а він каже, що мало.

Виліз пан Коцький на стіл таї почав їсти, аж за ухами лящить. А як наїв ся, та так і простяг ся на столі. Дик якось зарив ся був в землю близько стола, та тільки лиш хвостик було видно. І якось нечаяно вкусив його комар в сам кінець хвостика. Їого се заболіло і він махнув хвостом. А кіт подумав, що то миш, та як скочить, як не вхопить дика за хвіст. Дик зірвав ся та як не шурне, аж засвистіло. Перестрашений кіт давай втікати як раз на те

дерево, де усадовив ся медвідь. Побачивши се медвідь зі страху почав ще вище лізти на дерево, та до такого доліз, що вершок обломив ся і він впав до долу. Гун! просто на вовка, мало не роздавив сараку. Як не схоплять ся вони, як не дрануть, тільки їх і видно було. А заяць собі за ними. Забігав, самі не знають куди... А потім посходили ся і кажуть:

— От який малий, а був би всіх нас поїв!

ДІБРОВА.

Ой, діброво, темний гаю!
Тебе одягає
Тричи на рік... Богатого
Собі батька маєш.

Раз укриє тебе рясно
Зеленим покровом, —
Аж сам собі дивуєть ся
На свою діброву...

Надивившись на донечку
Любу, молодую,
Візьме її тай одягне
В ризу золотую.

І сповие дорогою
Білою габою,
Тай спать ляже, втомивши ся,
Журбою такою.

Тарас Шевченко.

ЦАР В ГОЛОВІ.

Почув раз цар, що в його царстві, оден судія має великий розум. „Підіжди“, думає цар: „поїду нишком і подивлюсь на того судію, — чи справді він такий розумний?“ От убрався цар купцем і приїхав в місто, де жив судія. На краю міста здибав цар каліку і дав йому дуката. Каліка взяв тай вчепився за стремена і просить ся: „довези мене, пане, до базару!“ Цар посадив каліку на коня привіз його на місто, та каже: „тут ти мусиш злізти?“

— Ні, я не злізу з коня, — каже каліка: — злізай ти сам з коня, —се мій кінь.

Цар почав сперечатись, а каліка тягне його до суду.

— Добре, — думає цар — побачу, як той розумний судія нас розсудить.

Приїхали до суду, дивлять ся: коло стола в суді підняли великий гармідер мясник з олійником. Олійник каже: Правдивий судіє! Отсі гроші, що держить мясник, я хотів був дати йому за мясо, але він видер з рук мої власні гроші і каже, що се його гроші.

— Еге-ж, мої, — відказує мясник.

Судія взяв в мясника гроші і висипав всі мідяні та срібні гроші в миску з водою. Гроші пішли на дно, а зверху води незнати звідки взяли ся краплі олію.

— Сим грошам хазяїн олійник — сказав судія.

Підходять цар з калікою. Судія, розпитавши про їх діло, й каже: „коня лишіть в мене, а самі прийдете завтра”.

На другий день судія взяв каліку, завів до стайні і показав йому багато коний і каже:

— Пізнавай, котрий твій кінь.

— Отсей мій! — показав каліка на царського коня.

Тоді судія приказав привести у стайню царя. І цар також відразу пізнав свого коня.

— Віддайте купцю коня! — каже судія.

— Ні, се не буде по правді! — противився каліка — і я пізнав свого коня.

— Добре, — відказав судія каліці, ти пізнав коня, але кінь тебе не пізнав: як тільки ти до него підійшов, він прищулив вуха і підняв ногу; а до хазяїна повернув голову й потяг ся”

От цар тоді й каже:

— Я не купець, а цар і що хоч дам тобі, тільки скажи мені, як навчити всіх судіїв в моїм царстві, щоб і вони так добре судили, як ти.

— Треба їм мати в голові царя! — відповів судія.

Ішли раз глухий, сліпий, кривий та голий через ліс. Аж каже глухий:

— Слухайте, — щось затріщало!

А сліпий каже: — А глядїть, — то розбійник! — На те кривий: — Утікаймо! — А голий: — Бо нас обдеруть.

ПЕРЕБЕНДЯ.

Перебендя*) старий, сліпий, —
Хто його не знає:
Він усюди вештаєть ся
Та на кобзі грає.
А хто грає, того знають
І дякують люди:
Він їм тугу розганяє,
Хоч сам світом нудить.
По під тином, сіромаха,
І днює, й ночує;
Нема йому в світі хати,
Недоля жартує
Над старою головою,
А йому байдуже;
Сяде собі, заспіває:
„Ой, не шуми, луже!“ —
Заспіває та згадає,
Що він сиротина,
Пожурить ся, посумує,
Сидячи під тином...

Тарас Шевченко.

---

*) Перебендя — старий жебрак, що ходить з кобзою, чи бандурою подібною до гітари, грає і співає людям пісні і за те дістає від людий гроші, хліб, або що инше. Інші жебраки грають також на лірі, яка має три струні і колісце, яке обертаючи ся тре до струнів і так грає. Розуміє ся, що граючий перебирати мусить струни пальцями, а притім співає пісні. Таких жебраків називають лірниками.

СЕ ЛЕВ, А НЕ СОБАКА.

На все село хвалив ся маляр Панько, що як то він гарно вміє малювати. Ото раз думає він: „малював я доси все те, що кождий знає, — дурний, і той знає, що то таке собака, що кітка, а що коняка. І кождий маляр се намалює, хоч певно не так, як я. Хотілоб ся мені намалювати таке, чого у нас ніхто йне бачив, а тоді вже зі мною ніхто не зрівнає ся. Читав я колись, в святому письмі, як святого Даниїла цар Дарій звелів вкинути в рів, де були льви. А лев — се такий звір, кажуть, що йому рівного нема; цар над всіми звірами. Намалюю я його!”

Оттак поміркувавши, взяв ся до роботи: малював, малював і таки змалював. Як подивить ся на свою роботу, то серце в него аж грає, а сам тільки усміхаєть ся. Зустрівшись з діяконом Онисієм, вже не витерпів, щоби не похвалитись своєю роботою, але не каже, що саме намалював.

— А, се цікаво! — каже діякон, — ходімо, покажеш!

Прийшли.

— Добрий собака, добрий, що й сказати! Ти такий самий майстер, як я діякон! — каже діякон, — і се вже в него найбільша хвала була.

Але Панько образив ся.

— Я думав, — каже, — що ти більше ро-

зуміш ся на малярстві, аж бачу... Се лев — от що!

— Чом-жеж ти мені не сказав, що се лев — аж розсердив ся діякон та й пішов геть.

Приходить до Панька соцький Демко. Глянувши на малюнок, — аж руками сплеснув.

— Ну, і мистець же ти Паньку, от утяв, так утяв — собака наче живісенький.

Панько його вилаяв — ніхто не розумів його! Отже щоби ніхто не помиляв ся, а відразу міг пізнати Панькову умілість, він взяв та й підписав: „се лев, а не собака!”

П О П О В И Ч.

Наспівав ся попів син
За свято доволі,
Та по святах і махнув
Учити ся в школі.

А мужики й зачули,
Що добре співає;
Ото староста колись
Батюшки й питає:

— Куди піде ваш панич,
Як вийде у люде?

— Куди? звісно, у попи!
Попом собі буде!

— Шкода його на попа! —
Староста мовляє, —
З него добрий був би дяк,
Бо то-то співає!

НЕЗАБУДЬКА.

Гарна маленька квіточка небесної барви, що її оспівали народи по всіх краях.

А як гарно зветь ся: „незабудька!“ У всіх народів так. Відки взяла ся така назва?

Про се чував я та й вам розкажу; послушайте!

В однім великім лісі жило двоє дітей — хлопчик і дівчинка. Вони росли вкупі, разом бавили ся й щиро любили ся. Як вже повиростили, задумалось хлопцеві покинути рідний ліс, та повандрувати в широкій Божий світ. Подруга його дитячих літ провела його через високий старий бір. Біля калинового корча, що цвів білим цвѣтом, був кінець їх рідного ліса.

Там, на край лугу, росла гарненька небесно-блакитна квіточка, якої вони не бачили до сего часу. Розлучаючись з великим жалем на серці, вони зірвали сю блакитну квіточку і подали собі слово, що хоч де, хоч коли вони знайдуть таку квіточку, вони завше повинні її зривати і сховати коло серця на спомин молодих літ.

Щиро додержували вони свого приреченя. Минуло багато, багато літ.

Він не вертав ся. Вона старілась і вже посивіла.

Аж ось знов прийшла весна і настав чудовий місяць май. Вона пішла через високий старий бір в луг на підлісе. Там побачила вона чоловіка з сивою бородою, що йшов її назу-

стріч. Здавало ся, що обое зовсім не знали одно другого.

На край ліса росла маленька блакитна квіточка і обое — він і вона — враз нахилили ся до неї, щоби зірвати... Руки їх зустріли ся — і з радісними сльозами в очах вони пізнали одно другого і зрозуміли, що ніколи не забували себе в житю.

З того часу ся гарна та люба блакитна квіточка називає ся: „незабудька”.

О К У Л Я Р И.

Розходив ся мужичок —

Аж гвавт дякувати!

Та одна йому біда:

Не вміє читати.

Щоб до книжки взятись — ні,

Не того він хоче:

Він гадає другим чим

Просвітити очи.

— Не вміє ж так старий дяк

Стрічки розібрати,

Окуляри ж як візьме —

То куди читати.

Оттак і я заведу

Кондаки і тропарі,

Тільки піду та куплю

Такі окуляри.

Пішов мужик до крамниць,

Ріжні вибирає...

Що на очі накладе,
То все не читає.

Далі соті з носа зняв
Та об землю вдарив,
Розплатив ся та й пішов
Сам без окулярів.

І на проводи сказав
Хрещеному люду:

— Окулярів не купив,
То й дяком не буду!

С. Руданський

РОЗКАЗАЛА.

— Бабо, де у вас отаман живе?

— Їдьте, серденько, навпростець, а там живе Андрій Швець, а там — круто соб — Куліна Вакуленкова: її чоловіка торік взяли в салдати, — а там провалечко, а за провалечком — гульк! по городі ходить сива кобила, а на приспі лежить руда собака. Ото, серденько, й отаман живе.

ХТО ТИ ДИТИНО?

Хто ти дитино, розкажи сьміло?

— Я Українець серцем і тілом!

А який знак твоїй, твої прапори?

— Лев жовтий сьмілий на синім поли.

Хто твої предки, твоя родина?

— Я свого роду: вірна дитина;

Оттого роду, що головами

За волю, долю стелить степами.

ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ.

Чи в Київі, чи в Полтаві,
    Чи в самій столиці,
Ходив чума́к з мазницею
    Помежи крамниці.
І в крамни́цях, куди глянеш —
    Сріблом, злоте́м сяє,
А йому́ то і байду́же:
    Він дьохту́ питає!
Реготять собі́ кацапи,
    А він тільки сплюне
Та до другої́ крамни́ці,
    Богатшо́ї суне.
В найбогати́ї крамни́ці
    Два купці́ сиділо,
І туди́ чума́к заходить
    З мазницею́ сміло.
— Добрий день вам, добрі́ люди! —
    Та й за́чав пита́ти,
Чи нема́ у них прина́ймній,
    Дьогтю́ де прода́ти.
— Нету́! нету́” — купці́ кажу́ть
    Та ще і смію́ть ся:
— Зде́сь не дьоготу́ть, то́лько ду́рні
    Адні́ продаю́ть ся! —
А чума́к їм: — То́ нівроку́ ж
    Добре́ торгува́лось,
Що-йно́ два вас та́ких гарни́х
    На прода́ж оста́лось!

С. Руданський

З М І С Т

Сторона	Сторона
Вступне слово 6	Хто вона 40
Що пам'ятати при науці	Окуляри 41
Питання 7	Добрий богатир 42
Українська азбука 11	Сорока 43
Доліск та пісня 15	Крамар та праведний .. 44
Прикази і про науку і ро-	Підкова 45
зими 16	Згуба 46
Що забувай 16	Загадки 47
Діти ся 17	В школі 47
Чому багато води в морі	Соловій 48
Дівочі приказки 18	Весняна ніч на Україні 48
Вовча натура 18	Піжмурки 50
Вигрут скупого 19	Чоловік та жінка 51
Загадки 19	Допитав ся 54
Казка про бабусю і куря-	Ворона — Патанаш 55
тв 20	Різдвяний сон..... 56
Чуже добро пече 21	Хрін і мясо 58
Два розумних 22	Чудні орачі 59
Місяць 23	Розумний Івась 59
Івась страшно 24	Перепелиця 60
Злобний богатир 25	Розмова 60
Не щирости 26	Зазнав лиха 63
Бузбук і лис 27	Хто більш працює 63
Бузбук 28	Вічна подруга 64
Настівка 29	Жолуді та гарбуз 64
Сирота на Великдень .. 30	Косарі 65
Завтра Великдень 32	Гроші і смерть 66
Зима і весна 32	Богатий — бідний 67
Квітень, цвітень, май .. 33	Не всім догодиш 68
Діти 35	Працьовитий 71
Невеличка родина 36	Досвід 72
Сім'я 37	Учитель 73
Діти 37	Де Україна 74
Діти 38	Патрістична школа .. 75
Діти 39	Серед поля 76

	Сторона		Сторона
Тополя	79	Забава в суд	122
Як треба жити	80	Убогий та багатий	124
Вірний друг	81	Рік	128
Голос Дідуся	84	Брат та сестра	129
Правда та кривда	85	На кораблі:	
Про дівчат	87	Акула	130
Загадки	88	Хлопець та маля ..	132
Сніжинки	89	Наймит	136
У снігу	90	Украла	137
Кілька пояснень	94	Не дармуйте	141
Святий Николай	94	Два учителі	142
Казан	95	Чи виглядає село	143
Ліниві люди	96	Заповіт Шевченка	144
Сон Матери	97	Могила Т. Шевченка ..	145
Не мої ноги	105	Село	146
Добрый хлопець	106	Пан Коцький	146
Слава тим дітям	109	Діброва	149
Як деякі ратують	110	Цар в голові	150
Холодно	111	Перебендя	152
У кого швидше	112	Се лев, а не собака ..	153
Святий вечер	113	Поповим	154
Для неньки діти	117	Незабудька	155
Дід і баба	118	Окуляри	156
Добра порада	119	Хто ти дитино	157
Гей бики	121	Добре торгувалось ...	158

З бібліотеки
Анни Фігус-Резаго,
Вінніпег, Канада.

ЧИТАЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

найбільшу українську часопись в Канаді, яка виходить тижнево по 12 і 16 сторін.

Український Голос коштує на рік 2 долари.

Український Голос подає найбільше вістей з України, дописий з життя Українців в Канаді і різних вістей з Канади.

В Українськiм Голосi знайдете наукові статі, оповідання, смішне і ріжну всячину.

Запренумерувавши собі Український Голос, будете мали в нiм найліпшого приятеля, з яким ніколи не розстанетесь.

Передплачуйте отже Український Голос і заохочуйте других до передплати сей часописі. Нехай не буде ані одної української хати в Канаді, в котрій не знаходив би ся Український Голос!

Передплату посилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626,

WINNIPEG, MAN.

Як потребуєте яких книжок, пишiть за ними на повисшiй адресу.

